

**CIHM
Microfiche
Series
(Monographs)**

**ICMH
Collection de
microfiches
(monographies)**

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

© 1999

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

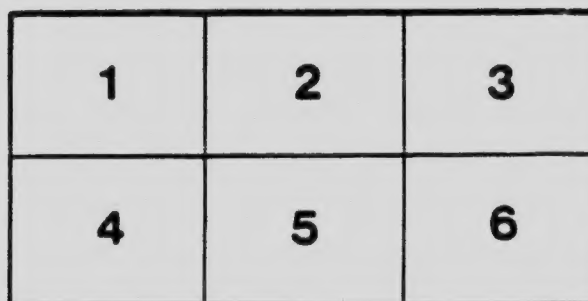
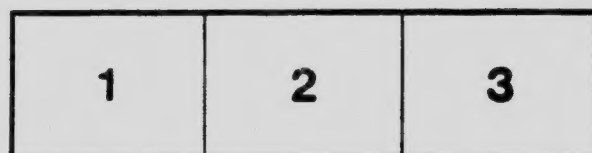
Ukrainian National Federation Library
Toronto

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol ➡ (meaning "CONTINUED"), or the symbol ▼ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

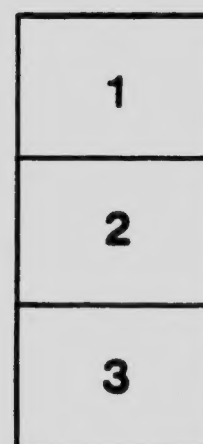
Ukrainian National Federation library
Toronto

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole ➡ signifie "A SUIVRE", le symbole ▼ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

264-

-6

ІСТОРІЯ

— про —

ГАРНУ МАГЕЛЬОНУ

I.

ГРАФА ПЕТРА З ПРОВАНСИІ
з срібними ключами.

— «О» —

Цікаве оповіданє з давних часів.
ДРУГЕ ВИДАНЄ.

Ціна 25 центів.

1918.

НАКЛАДОМ «РУСКОЇ КНИГАРНІ»
50 Мейн Ст.

Вінніпег

I.

За часів, коли мешканці грабств французьких: Провансії, Ланведоції і Аквітанії покинувши поганьство, прийняли віру Християнську, жив грабя Іван Серіс з Провансії зі своєю женою, дочкою Альбара Дальбори. З того подружжя уродився тільки один син, Петро, котрий в володінню зброєю і лицарських штуках всіх інших перевищав і з тої причини не тільки в поблизькій, але і найдальшій шляхті мав велике значіння і славу, а також піддані його батьки тішилися на саму згадку, що син піде під опіку такого лицаря. Родичі його виносили його сина і його богатерські чини над всі забави, для того від часу до часу уряджували забави лицарські, щоб дати синові спосібність до відзначення ся.

Одного разу справив грабя великий «турній» на котрий запрошено кількох значніших своїх і чужих лицарів. Петро знова вийшов з него побідником. Підчас триваючих дальших празників, всі лицарі говорили з великим оживленням і занятим о гарній королевні неаполітанській, Магельоні. Всі котрі її виділи, годилися одноголосно, що красота її єсть незрівнянна і що чесноти її також в нічій красоті не уступають.

Один з чужоземних лицарів вихваляв Петра за його спосібності і радив ему удати ся в подорож по світі, щоб ще дальше вправляти ся в штуках лицарських, зискати ще ширшу славу, а вкінці гарну чесну і богату супругу. Приятельська та порада, в отриманні з відомостію о гарній Магельоні, примусили молодого грабчука просити родичів о свободу на неограничений час.

Батько пробував спротивити ся тому і сказав: «Ти знаєш любий Петре, що ти одинокий наш наслідник і по Господі нашою од якою надією, та одиноким щастем. Коли би тебе в чужих краях, чого хорони Господи, яке спіткало несчасіє, тоді ціла наша вітцівшина піде в чужі руки, а з нами оплакувати те-

бе будуть тисячі підданих». — Мати також просила з плачем: »Сину мій найдорозший! І нащо-ж тобі тягнути ся в сьвіт далекий, коли тим, що иньших рицарів виганяє з вітчизни т. е. золотом і богацтвом, а також ласками князів і панів, — ти є вже з уродження цілком випосажений! Тож не потребуєш шукати того поза родинним домом. — Скажи мені, прошу тя на всьо в сьвіті, причину твоєї горячої охоти опущеня на старих, а може удасть ся нам твої желаня і на місци успокоїти».

Ті просьби родичів зворушили Петра до глибини душі, а він таки постановив не піддати ся зворушеню, а замір свій привести в діло. Спустивши очі в землю, відізвав ся вкінці до родичів: »Найдорозший батьку і мамо! був я Вам завсїгди і во всім послушний і зістану вірний тій синівській повинности, як довго тільки жити буду, але таки осьміляю ся ще раз просити Вас о ласкаве позволене на виїзд з вітчизни, бо-ж то єсть найгорячішим моїм бажанем; зрештою, самі признаєте, як хосенною єсть така подорож для кожного молодого чоловіка. Научу ся більше пізнавати нарід і єго потреби, приляну ся ріжним краєвим урядженням, пізнаю великих і значних людей, зачерпну від них знаня і мудрости, розум мій відсвіжить ся і розвене ся, стану ще більше веселим і зручним і набуду досвіду і відваги, загартую ся на невігоди і зміни повітря, словом, позискаю в короткім часі далеко більше, як в дома в протягу кільканайцять літ. Позвольте мені через то виїхати і не ставляйте мені перешкоди. Господь буде мене стеречи на кождім кроці і веселий буде мій поворот».

Почувши ті слова, засмучені родичі дійшли до переконання, що воля їх сина єсть сильна, що жадним способом не можна єї спротивити ся, не могли здобути ся на послїднє слово, котре їх зі сином хто знає як довго розділить.

Троха успокоїли ся і розбирали в думках ціле положене. Тогди Петро відізвав ся другий раз: »Найдорозший отче! через виповнене моєї просьби можеш мене учинити щасливим; щось склонює мене до того, щоби часть моєї молодости перебував на чужині». — Отець на то відповів: »Коли найдорозший сину маєш так сильну волю удати ся в сьвіт широкий, до тепер

тобі не знаний, через те анї я анї мати твоя не можемо тобі спротивляти ся і даємо своє позволене, однак напам'янаємо тебе, щобись нічого не чинив, що би могло сплямити твій шляхотний рід, а найголовнійше чистість своєї невинної душі. Майже завсїгди Господа перед очима і в серцю, служи всюда Найвисшому, тай не забувай до нас як найвчаснійше повертати. Возьми конї і зброю, золота і срібла кілька хочеш; не повинно тобі на нічим збувати!»!

Петро подякував родичам за ту ласку як найсердечнійше, потім віддалив ся до роботи приготування до скорого від'їзду. В короткім часі зістав прикликаний до матери. Та дала ему три перстенї високої вартости. Петро сердечно подякував єї, а хвиля розлуки з так добрими родичами ставала ему з кожною годиною тяжшою. Щоби не піддати ся чувствам, розказав приготуляти ся до дороги, вибрав собі гарних товаришів, (так зі шляхти як і служби) і попрощав засмученого отця і плачучу матір.

Мовчки, не журачи ся о товаришів подорожи, їхав Петро своєю дорогою; так від'їзд з дому его прибив. Діперва коли перебув значний простір дороги, отряс ся трохи з задуми і ожив.

Їхав впрот до Неаполю, де мешкав король Магельон з своєю дочкою Магельоною. Ту першим его старанем було довідати ся, які звичаї приняті суть на дворі королівськїм і які рицарі чужі в его дворі перебувають. Господар замку сказав йому, що власне недавно прибув якийсь молодий рицар, котрий позискав собі у короля задля незрівняної сили і зручности велику приязнь і поважане; ему то-ж уряджує король в найблизшу неділю великий «турній» і инші рицарські торжества; гарний той рицар називає ся Генри Крапони.

Петро запитав ся дальше: Чи в перегонах тих як і в турнею можуть брати також участь і чужі рицарі, — на що отримав відповідь, котра его дуже утішила. «Всі рицарі так свої, як і чужо-земні, мило будуть витані, если тільки прибудуть на арену кінно і в повній зброї»!

II.

В слідуючу неділю, котра була призначена на уряджене турнею, встав Петро дуже рано, бо аж палив ся цілий з непогамованої охоти оглядання так гарної Магельони. Розказав гарно прибрати свого коня, сам убрав ся в найкоштовнійшу зброю а голову накрив гелмом, на котрого верху зроблені були по майстерськи два срібні ключі.

Коли вже зближив ся час, як мали утворити ся ряди для рицарів, король враз зі своєю гарною дочкою і службою мав прибути на ескраду. Петро заняв найгарнійше місце, аби яко чужий, не оказав ся гордим і впертим. Позаяк на гелмі не умістив свого гербу, через то ніхто не міг зблизити ся до него на місци борби, котрий до него в той спосіб належав. За короткий час з'явив ся герольд і ознаймив, що прийшов власне час віддати честь паннам і паням. Хто хоче на їх честь копію свою зломати і по рицарськи забиватись нехай умістить ся в рядах.

Заледво зачав ся поклик, явив ся в ряді гарний Генрик з Крапони; слуга королівський вступив против нього. Вже при першій ударі остатний повалив ся на землю, а падаючи підложив своє копіє межі ноги Генрикового коня, так що той рівнож перевернув ся враз зі своїм конем.

Приятелі королівського слуги признали, що рицар зістав в тій шляхотній борбі цілком поконаний, а слуга виграв. То так розгнівало Генрика, що вже не хотів більше сходити ся, проте герольд візвав иньшого в ряд; зараз заняв то місце Петро, з сильним постановленем пімстити несправедливу програму Генрика, длятого з цілою силою ударив на противника і враз з конем перевернув его через бараєру. Всі присутні здуміли ся на вид так великої сили і зручності; сам король урадував ся дуже тим рицаром з срібними ключами і післав до него герольда, котрий ему заявив, що пан его король Магельон жадає собі довідати ся о походженю і назвиску рицара, на що Петро відповів. »Скажи ому пану - королеви, що я прошу е-

го в моєм імені о таємницю, бо перед виїздом з моєї вітани я заприсягнув нікому не казати ким я і звідки походжу. Але скажи твому панови що зсьм бідним шляхтичом з Франції. Я каю в сьвітї ласки у дівцї і невістї! Герольд оповів то все королеви; Магельон вдор лив ся цілком тою відпочидню і похваляв дуже скромність рицара, котрий не хоче позискати собі великого імени.

Ще багато ставали з Петром до борби, але всі зістали в короткім часї цілком побиті. Між згромадженими розляг ся одим великий і спільний голос похвали для молодого рицара, від того часу уважали его за найсильнійшого. Тим більше так король як і інші пани хотїли знати его імя. Дами також обдаровували гарного рицара зі срібними ключами своїм поважанем і взглядами. Головно заняла ся їм гарна Магельона, котра не могла ані на хвилю о нїм забути. По укінченю турнеїв Петро отримав загальні ознаки пошанованя. Потім вернув до себе; товаришували ему Генрик з Крапоути і кілька інших рицарів. Генрик учив більшшу до него склонність і від тої хвилі позістали добрими приятелями.

Магельона носила в серцю образ геройского рицара зі срібними ключами і для того просила свого батька - короля, щобн справив нові турнеї, в надїї, що в той спосіб буде мала нагоду другий раз оглядати чужого рицара. І король також чув ся урадованим, кілька разів його бачив, его чесноти, скромність і побожність заняли для него всі серця.

Раз просив король своїх дворян, щобн задали собі троха труда в ціли вивіданя ся о імені таємничого рицара і щобн запитали ся его, чого він виїхав з родинного краю в сьвіт. — Та нїм що о нїм довідав ся, запросив его одного разу на обід.

Рицар утішив ся дуже доказом того великого пошанівку, а ще більше солодкою надїєю, близького виду так гарної Магельони, та розмови з нею хотай-би через кілька хвиль; длятого то поставив ся на час в замку. Король приняв его дуже ласкаво і усїв з ним та з рештою гостей і родиною до стола. Петрови дістало ся місце против гарної Магельони; серце его і очн спочивали від часу до часу тільки на хорошім личку дівчицї,

так, що забув цілком о обіді. Вид тої незрівняної краси яку мав перед собою, ситив его зір і наповнив серце любовю, котрої взаїмність мусіла би зробити его найщасливішим з поміж всіх людей на кулі земській. Уважав ся однак негідним для позискання такої любови, думаючи, що тільки який князь з першого роду буде мав право до такого чуда природи.

Всьо що Петро чув до гарної Магельони, Магельона чула до рицара (Петра). По скінченім обіді розпочали ся всякі товариські забави в сусідній сали, підчас чого мав Петро спосібність ще більше зблизити ся до гарної королівни, а найбільше, коли король з королевою віддалили ся до себе, позваляючи Магельоні ще довше зістати між гістьми. Магельона скористала зі спосібности, казала рицара зі срібними ключами прикликати до себе і сказала до него:

Шляхотний рицарю!

»Мій ласкавий пан і отець переважно у Вас має уподобанє, рівнож мама моя і всі, котрі тільки знають. — І заслужилисьте на то своїм чесним житєм і рицарськими ділами, длятого прошу Вас, відвідуйте нас часто, бо своєю присутностию тішите не тільки моїх родичів і всіх рицарів, але також і всі дівиці і старші невісти«. Петро відповів на се з правдивою скромністю:

Ласкава королівно!

»Не чую ся навіть в силах подякувати тобі ласкаво »панно«, високим родичам твоїм, шляхотним рицарам і всім паням за взгляди, якими мене обдаровуєте. Не варта я бути найнищим вашим слугою; прошу однакож, мене в ласці своїй за такого уважати, а запевняю Вас, що всюди і все охотно Вам служити буду!« — »Дякую Вам за Вашу прихильність« — відповіла княгиня — »і беру Вас охотно за мого рицаря«!

Потім королева - мати покликала єї до покоїв; попрощала гостей, а передовсім свого рицара і відійшла. Відходячи ще раз поновила просьбу, аби рицар хотів їх як найскорше відвідати, причім, щоби оповів о звичаях і обичаях свого краю. Потім віддалила ся, кидаючи на прощанє так огнистий погляд, що горячі его лучі передерли ся до серця жвавого молодця. Ко

роль прийшов знов до салі і просив рицаря зі срібними ключами, щоби му відкрив своє походжене і назвище, але мимо усьмих просьб не міг вимогчи на нїм бїльше, крім того, о чїм вже знав давно. Петро представив ся другий раз як бідний рицар, котрий опустил родинне гніздо, щоби звидїти: сьвіт і виправити ся в рицарських штуках. — Король не напирал бїльше, але ще сильнїйшого набрав переконання, що Петро походить з високо-положеної родини. В кінци попрощав король своїх гостей і наш приятель повернув до свого мешканя.

III.

Повернувши тихцем до свого мешканя, замкнув Петро за собою двері, щоби спокійно подумати, які наслідки вийдуть для него з приязни княгині і ласки короля. Магольона також замкнула ся сама в своїй тихій спальні, аби забаву з незнайомим рицаром хотїй в думках далї протягати. Бажала конечно довідати ся о його правдивім назвиску і походженю, бож була переконана, що любов її до незнакогого ще бїльші прибрала би розміри, коли би мала ту певність, що він рівнож з так знатної як она родини. Справді стать його повна шляхотности, его рицарське і делїкатне обходжене вказували виразно, що не єсть простим авантюриком шукаючим по сьвітї слави і пригїд, однак правдива певність була би їй далеко милїйшою чим найправдоподібнїйші домисли. Часами думала, чи він не умисне з любви до неї приїхав до двору королївського укритий і не даючи ся пізнати, щоби ся о її правдивій вартости переконати. То всьо робило єї непевною себе і роздражнювало її. Не знала тепер, як має собі з незнаким рицаром поступити: чи бути щирою і отвертою, то єсть такою, якою була з натури, чи оказувати йому головнїйші взгляди, як високо-родженому, чи оказати ся обоятною. Не могла згодити ся зі собою. постановила звірити ся мамці зі своєю укритою любовою. Прикликала її до себе і сказала:

Найдорозша приятелько!

»Від давна оказувалась для мене велику любов і привязане. Нині хочу ся тобі віддячити оказанем неограниченого в тобі довіря. Отже звірюю ся тобі з моєю дуже великою тайною. — »Заховаю її для себе — відповіла мамка — і ніхто ся більше о ній не довідає. А з моєї сторони буду старати ся дати тобі добру раду і поміч, о скільки буду могла!« Магельона оповіла своїй мамці докладно справу своєї горячої любови до незнакомого рицаря зі срібними ключами. — »Від часу як его пізналам, ані їсти ані спати по ночах не можу! Коли бим знала напевно, з якого він роду походить, ані хвилини бим ся не здержувала віддати єму мое серце; длятого, мушу досьвідчити його уроджене і вартість!« Нянька не знала зразу що на се відповісти; вкінци сказала по намислі, що шляхотний рицар з певністю відповість тій горячій любові робячи єї своєю женою, а zarazом обсипаючи її великими достоїнствами. Притім порадила єї гамувати ся в оказаню хоть одробини чути, що єї непокоїть, щоби то ані в думу коханка ані в гнів батька не впровадило.

Та мова засмутила дуже гарну Магельону, усилювала навіть заглушити в собі живе привязане і склонність до гарного рицаря, але даремно. В кілька день пізнійше з плачем звірила ся няньці, що згине марно, если не довідає ся чогось певнішого о рицарю зі срібними ключами. — Просила няньку, щоби їй в тім допомгла; не знала однакж, яку дорогу вибрати собі до сповнення своїх замірів. Просила ю так горячо, що нянька прирікла сьміло приступити до діла, хотяй би навіть мала наразити ся на небезпеченство і пострадати ласку короля. Постановила наперед удати ся до рицаря, аби випитати его і перекопати ся, чи він також любить гарну княгиню. Щоби сходини з ним не були дуже явні, удала ся до костела. Петро знаходив ся там також, затоплений в горячій молитві. Крім них не було нікого. Видячи се нянька, набрала більшої відваги; перше однак молила ся, потім доперва зближила ся до рицаря і сказала:

Пане рицарю!

»Дивую ся дуже, длячого так таємничо укриваєте ся зі своїм походженем і назвиском, коли тимчасом зробилибсьте

велику радість мому панови королеви, а переважно гарній княгині Магельоні, колибсьте вже раз ту заслону хотіли скинути з себе і указали ся в своїй власній особі».

Вчувши рицар ту сьмілу мову, став і розмишляв, від кого би вона властиво походила; був певний, що від Магельони. Намисливши ся ще трохи, відповів: — «Єсьм Вам дуже вдячний добра жінко і прошу Вас, абисьте ся поклонили від мене Вашій чесній і гарній княгини і перепросили, що імені і роду мого доси не відслонювавем; не робивем сего ще перед ніким від хвилі, як опустивем пороги родинного дому. Понеже однак, княгиню Вашу ціню понад всьо і охотно хотів бим їй служити, проте нехай знає, що походжу зі знаменитої родини, котра сьміло мірити ся може з найвисше поставленими родами цілого сьвіта; просіть єї в моім імені, аби задовольна ся тим обясненем і хотіла прийняти від мене памятку, бож не так скоро знайдесть ся друга спосібність!» — Кажучи ті слова, віддав няньці оден з трох перстенів, котрі дістав від матері. Нянька приобіцяла волю єго сповнити, почім розійшли ся.

В глибокій задумі Повернув Петро до своєї палати, під час коли нянька не могла діждати ся хвилі, коли стане перед своєю улюбленою княгинею з великими новинами. Передовсім піднесла велику чесноту і шляхотність молодого рицаря, виняла перстень і віддала єго Магельоні. Перстень той, незвичайно дорогий довів їй ліпше, чим всі запевнення о високім уродженю гарного рицаря і вляв в ню солодку надію щасливої будучности. Тепер вже не вагала ся віддати йому цілу свою любов, бо переконала ся, що гарний рицар тільки з любви до неї прибув на двір єї батька.

Слідуючої ночі пораз першій спокійно заснула княгиня по кілько неспаних ночах, а причиною того був перстень, котрий від часу до часу обсипала поцілунками. — Над раном мала розкішний сон, доказуючи, як далеко гарна дівниця залюбила ся в рицарю. Не звірила ся однак з тим нікому більше, тільки одній няньці. Снило ся їй, що знаходила ся з рицарем в пречуднім городі, виявила йому свою горячу любов, просячи сильно, щоби не укривав дальше свого роду і назвиска. Рицар відповів

на то, що не прийшов ще час і година, в котрій має ся явно відслонити і просив ю, аби ушанувала через той час его таємницю, — потім довідає ся о всім. З тими словами дав їй рицар дорогий перстень, гарнійший і коштовнійший від першого, почім пробудила ся.

IV.

Петро старав ся сильно о то, аби міг спіткати ся в костелі з мамкою Магельони, бо мав їй щось важного донести.

Вкінци удало ся ему то досконало. Спостерігши його мамка, приближила ся і сказала, що гарна княгиня казала виразити велику радість і подяку за перстень. Рицар зараз відповів: »Перстень той єсть зникомий, добра жінко, аби його княгиня мала перецінювати; маю я для Магельони далско більший скарб в моім серцю, бож до неї належить тіло мое. мое добро і мое жите. Не можу о тім довше замовчати; серце мое запалило ся красою княгині, тільки при ній єсть мое жите — а без неї смерть. Єсли она не відповість чутям мого серця, буду найбільше нещасливим рицаром під сонцем. Знаю, щосьте є найвірнійшою приятелькою княгині для того прошу Вас повторіть мої слова Магельоні, щобим знав, чого ся маю сподівати. Скажіть їй, що всьо зроблю, аби тільки позискати єї любов і руку.

Жінка подякувала за довіре і прирекла зробити, що їй сказав рицар. Притім, додала мамка, сподієть ся в короткім часі принести йому веселу відомість, котра тим радістнійшою для нього буде чим скорше зрече ся своєї таємниці. »Зречене ся єї, лежить зрештою в інтересі Вас самих — говорила з переконанем, бож я є певною, що сполучене Вас з гарною княгинею наступило би скоро, коли би уроджене Ваше не ставило жадних перешкод. Заповнила його ще, що княгиня всегда о нім думає і говорить, що навіть снила вже о нім». Відомість ся втішила Петра непомірно і сказав до жінки: »Лєсба приятелько! Сказались мені тільки радісних відомостей, що вдячним Вам буду за них до смерти. Прошу Вас ще о одну прислугу. По

можить мені в відвидженю самої княгині і говореню з нею хотятй через кілька минут, бож хочу її, але її тільки самій виявити ім'я моє і мій рід, котрого ся не повстидає».

Мамка прирекла йому помочи в тім бажаню, причім обое залюблені будуть могли висказати собі свої горячі почутя, наговорити ся досить і надивити ся на себе. Врадований тим незвичайно, видобув Петро другий свій перстень і віддав його мамці з тим, щоби жертвувала його гарній княгині. Казав при тім сказати, що прийняте його буде уважав за особлившу ласку, котра його зробить щасливим. Мамка взяла перстень і другий раз прирекла справу як найлучше залагодити. Найкоротшими стежками повернула з костела до замку і до кімати Магельони. Сум з причини любови до рицаря зробив її слабою, не могла нігде знайти спокою і розради. На вид мамки вискочила на рівні ноги зі своєї постелі і спитала, чи не приносить яких новин від любленого?

Мамка чула ся щасливою, що на питання княгині може дати таку веселу відповідь. Оповіла одже її всьо, виявила охоту сходити рицаря і подала єї золотий перстень. Княгиня кинула ся на шию своїй мамці, почала єї пестити і цілувати, словом довго не могла ся успокоїти з радости. Знала тепер на певно що горяча її любов знайшла взаємність, що їй коханок не менше переносить терпіння із за любви, як она сама і що єсть вірним лагідним і шляхотним. Мамка ще запевнила, що нігди не бачила так мудрого і високим духом оживленого рицаря, як Петро. І в тій гармонії годили ся їх чутя, що обое хотіли бачити ся з собою, щоби взаємно зі своєї любви висповідати ся. Перстень поданий їй мамкою, був врешті найліпшим доводом, що небо його зістало для неї, бо той самий перстень в недавнім сні бачила. Потім зачала нараджувати ся з мамкою, где і коли мають ся видіти з собою найбезпечнійше і найпевнійше. Слідуючого дня постановила мамка конечно бачити ся з рицарем і удало ся їй се в каплиці, до котрої Петро щоденно ходив. Коли єї Петро зобачив утішив ся дуже, бо сподівав ся веселих вістий від гарної Магельони. Отже встав зараз, пішов на против мамки, поздоровив її приязно і отримав слідуючі вісти:

»Стане ся Вам то, що собі ждаєте, шляхотний рицарю! Гарна Магельона рівнож горячою любовію палає до Вас. Жаден рицар що носить зброю і бере участь в забавах рицарських не єсть так щасливим, як і я! Щаслива і рівнож була та година, котра Вас ту привела, бо своєю красою, діяльністю шляхотністю і любовію здобулисте серце найгарнійшої і найзнатнійшої княгині, котра сердечно дякує Вам за перстень, прирікаючи, уважати його за дорогу памятку, за реліквію вашого серця і носити його аж до смерті! Княгиня є готова Вас прийняти і серце своє перед Вами отворити. Я вам подам спосіб до сходин, однак мусите мене запевнити на шляхотність і віру рицарську; що Ваша любов лишиться чистою і гідною як то заслугує на Ваш стан«. Чесний рицар впав на коліна в святів місци і сказав: »Дорога приятелько! Присягаю і прирікаю Вам на Бога і перед Богом, що заміри мої суть вірні і чисті як сонце і не желаю нічого, що противно єсть чистоті обичаєв і гідности для женщины. Усиловане мое єсть щоби любов гарної Магельони при Божій помочи тільки через сьв. Тайни супружества отримати, як того вимагає наша церква християньська, віра, Бог і звичаї сьвіта«.

Почувши ту присягу мамка сказала: не думаю, що будете Ваші любовні наміри тримати на увазі, длятого прошу Вас в імени княгині, завтра по полудни перетиснути ся через малу фіртку, звідки буде вже Вам дуже легко дістати ся до кімнати княгині де знайдете її саму тільки враз зі мною. Я не буду Вам довго перешкаджати, але буду ся старати о то, щоби нічо не переривало Вашій розмові і виявленю Вашої любови! Рицар подякував горячо за тую відповідь, а потім розійшли ся; рицар до своєї кімнати, а мамка поспішила як найскорше до Магельони, щоби її приготувити на скорі відвідини. Княгиня аж мліла з тої радости. Час, що ділив рицара від Магельони, видавав ся єму вічністю. Коли вже надійшла назначена година, опустив мешкане і ішов до городу. Маленьку браму, окриту між густими кущами найшов цілком отверту; рівнож всі двері, котрі вели до кімнати княгині були отворені. Прибуте рицара так утішило гарну Магельону, що стала червона як рожа. Колиб не му

сіла вязати ся взглядами сьвіта, а тільки дала поступ своему учуттю, була би кинула ся йому на шию, пестила ся з ним і цілувала його; мусіла однакж дати ся поконати розумови, котро-го в таких случаях кождий слухати повинен. Привнтала його по-важно і приязно як ся належить. Рицар також боров ся з власним запалом, став перед княгинею і не знав що говорити віс-чаруючого її позору. А коли прибудив ся з того дивного сну, клякнув перед Магельоною і сказав: »Високо-ласкава княгине! нехай Господь Найвисший уділяє Вам всього, чого тільки за-бажає Ваше серце, а іменно щастя, поваги і вірних слуг і під-даних!«

Поздоровлене то збудило Магельону з непритомности; встала, подала йому руку і сказала: »Витаю Вас радісно, шляхотний рицарю, сядьте ту коло мене, бож не лицює Вам кляча-тити перед мною!« Тоді мамка вийшла до другої кімнати, що-би залюблені в визнаннях своєї любви не мали жадних пере-шкід. Рицар аневиннив ся наперед зі сьмілости свого прибуття, але княгиня не даючи йому докінчити сказала:

»Шляхотний рицарю! Зробилисьте мені велику радість Ва-шими відвідинами бож від давна хотілам сам на сам безпечно і спокійно з Вами розмовляти. То бажане власне спонукало ме-не запросити Вас до мене хотаяй того не повинна учинити мо-лода дівиця. Склонив мене до того Ваш шляхотний поступ, ко-трий запевняє мене о чистих думках з Вашої сторони, жадною злобою не поконаних. Від першої хвилі як Вас позналам серце моє до Вас скланяло ся а через сліджене Вашого житя, дій-шлам до певности, що посідаєте всі прикмети поважного ри-цара. Понеже серце моє цілком отворилам перед Вами, позво-льте, що Вас буду просити, щобисьте вже довше свого назви-не і роду не заслонювали і не держали в тайні!« Рицар встав і сказав: »Я не варт, найласкавійша княгине тої приязни і того привязаня, до якого ся признаєте, бо я ще не окрив ся вінками барвінку. Склонює мене тим більше до відслоненя мого назви-ска і роду не заслонювали і не держали в тайні!« Рицар встав і кому не говорили, бо як я вибирав ся з вітчизни, прирік укрива-ти ся і нікому до сего часу не виявив. Знайтеж проте, найла-

скавійша кн'язиче, що єсьм одиноким сином грабства Провансїї, а отець мій єсть вуйком французького короля. Опустив я отця і матір лише для того, щоби посісти Вашу горячу любов, бо-ж слава Вашої краси засягнула аж на двір мого батька. Не штуки рицарські, котрі так багато відважних рицарів притягають до Неаполю, були причиною що опустивем моїх плачучих з жалю родичів, але жажда пізнання Вас і з ласкою Божою позискання Вашої неоціненої любови. Тепер знаєте вже всьо, чого хотілисье ся довідати. Від першого погляду на Вас почувем промінь любови в моїх грудях і присягаю Вам, що до смерти лишите ся для мене найдорозшою істотою на цілім широкім сьвіті!» — Тепер доперва усмілившись сїсти коло Магельони, котра сказала: »Дякувати Богу Найвисшому за той день щасливий, в котрім я Вас пізнала. Бо справді чую ся найщасливішою з поміж всіх невіст, що рицара так високо уродженого, так шляхотної мисли, так чистої і вірної любови, так незрівнаної відваги, обичайности, краси і мудрости — своїм можу назвати.

Приїхалисье до мене, шляхотний рицарю, з так далеких сторін, опустилисье плачучих за Вами родичів, наражені булисье на небезпеченьства, а то всьо тільки для мене, для любови до моєї особи. О, як я Вам єсьм вдячною, чкже Вас люблю горячо. В першій зараз хвили показалисье ся відважним, делікатним, шляхотним і з пошаною приналежною кождому станови, що всьо рицарство далеко по задї лишилисье за собою. Найбільшим моїм щастем суть на сьвіті тії мисли, що покинулисье отця і матір, край і підданих, щоби принести своє серце в офіру. Даю Вам за те всьо що маю. В серцю моїм як довго тільки беть ся, Ви один маєте панувати; крім Вас жаде иньший образ в нїм не ожіє, ані місця не знайде. Захваймо однакож нашу любов в тайні аж до заручин, а б'удьте з моєї сторони певні, що не віддам руки кому иньшому!» Далї зняла золотий ланцух з дорогим замком зі своєї шиї і говорила дальше: »З отсим ланцухом віддаю Вам мою честь, мою душу і мое життя; возьміть єго яко завдаток моєї вічної вірности!» Петро обняв єї в свої рамена, притиснув до своїх грудей і уста кохаючих ся по раз перший злучили ся з собою в горячїм поцілунку.

Охолонувши трохи з того шасеного щастя, сказав голо-
сом сильно зворушеним: «Не есмь в стані Вам найгарнійша з най-
гарнійших надякувати ся за Вашу приязнь і любов. Ваше жела-
не сповню як найвірнійше і звязок наших серць не буде нікому
знаний, аж доки не получим ся явно.

Тимчасом, яко памятку і задаток моєї чистої любови во-
зьміть се йперстень». Був то третій і найдорозжний перстень,
який ему мама дала при від'їзді. Магельона взяла его з серде-
чною подякою, притиснула по раз другий до себе гарного ри-
цара, обдарувала его кількома горячими поцілуками і заклика-
ла няньку аби вже була при них. Закохані, ще дуже довго і бо-
гато говорили між собою, бговорювали заразом спосіб часто-
го і безпечного баченя ся з собою. А відтак розійшли ся. Петро
вернув до свого мешканя і від того часу був далеко веселій-
шим. Тепер доперва переконав ся найліпше о чаруючій красі
Магельони.

Туга за нею змушувала его відвиджувати двір короля що
раз частійше; — помімо того заховував ся завжди так осто-
рожно, що ніякий домисл звязку его з гарною княгинею Маге-
льоною не міг ся виявити, а король враз з цілим двором прий-
мав его з ще більшою приязнею, як перед тим.

Тільки хвилями. коли був певним, що его ніхто не бачить,
тонив свій взір в шафірових очах княгині; тож само і вона ро-
била від себе. Кілька разів udało ся ему навіть зблизити до неї
і промовити пару милих слів, з чого обоє дуже тішились.

V.

В тім часі жив в Римі славний рицар Фридрих фон Крон,
славний зі своєї сили і рехтельности. Той також полюбив гар-
ну Магельону, але не знайшов ласки в її церцю. Щоби преці
серце її вкінці до себе притягнути, постановив видати в Неа-
поли турнії; постава у него була гарна, був сильний і відваж-
ний, отже думав, що не знайдесть ся жадний рицар, котрий-би
ему зрівняв. Король неаполітанський дав ему на то з серця своє

дозволене і розказав оголосити через герольдів в усіх Італії, Франції і інших краях, щоби всі рицарі, хочаби собі здобути любов дівич і пань його двору, взяли участь в тих великих турніях котрі відбудуться на дні уродин його дошки Магельони. То примусило багато князів і панів прибути до Неаполю.

Най-начнійші з них були: Антоній князь савойський, Фридрих, марграф з Монфорту, Едвард, князь бурбонський, Петро, кривняк короля чеського, Генрих, князь ангельський, Яков з Провансії, стрий рицара зі срібними ключами, котрі видались собі як цілком чужі, бо Петро не дався пізнати. Брак місця в сій книжочці не дозволяє нам вичислити всіх тих пригід, які мали місце в двірським святі. Ніколи ще за памяти історії, не було в Неаполі так багато князів і високо-учених осіб, як тоді, длятого король неаполітанський дбав про те, щоби нічого шляхотним рицарам не забракло. Скоро надійшов день уродин Магельони, рицарі згромадилися в каплиці замковій для вислухання Богослуження. Потім знов кождий спішив до своєї квартири, узброївся від ніг до голови і прибув з поворотом на місце турніїв, где вже на високих піднесеннях чекали: король, королева, гарна Магельона і багато інших пань і двірських знайомих. З піднесення того розтягався великий вид на площу турніїв.

Коло Магельони зібралися найзнатнійші і найгарнійші княгині краю волоского, а мимо того Магельона надзвичайною своєю красою перевишала всіх і була між ними як поранна зьвізда. Нічою дивного, що помимо її волі, звернула на себе увагу всіх прибувших рицарів.

Першим, котрий вийшов на арену, був Фридрих Крон; він також отворив турнії; по нім вїхав Антін Савойський і т. д., після достоїнства і ранги військової. Доперва наконєць ставився Петро зі срібними ключами, як найнижший з них всіх. За ним доперва звернулися очі гарної Магельони. Коли вже усі установилися, розказав король оголосити через свого герольда так:

Зіткання мають відбутися приязно і з любовою, не сьміє бути в них жадний рицар, або иньша особа ушкоджена, але кождий має старатися поступити як найлучше. Тоді вїхав напе-

рсед Фридрих Крон і крикнув так сильним голосом, що єго всі зрозуміли: — »Нині хочу показати мою зручність і силу і бороти ся на славу шляхотної і гарної Магельони; бороти ся так, щоби поконати!« Притім похилив троха своє копє на знак, що готов прийняти противника. Під'їхав до него Генрик, король англійський. Перше вдаренє з обох сторін було так сильно, що списи обох поламали ся від разу; притім бувби улав Генрик, колиб не прибїгла поміч. По Генрику прибув другий, котрий Фридриха зараз з коня з кинув. За тим боров ся шляхотний Петро з Провансії, котрий не міг вже довше бути безчинним, але вже раз хотїв показати ся. Понеже ніхто не знав єго імени, всі називали єго тільки рицарем зі срібними ключами. Схід обох був так сильний, що конї під обома повалили ся. Король не міг втримати ся в вираженю для похвали для обох рицарів, задля їх незвичайної сили і відваги і розказав, щоби змінили свої конї і ще раз ударили на себе.

»Хочу конечно — говорив король, бути певним, кому призначити нагороду перворядну!« — Не треба говорити, кому гарна Магельона желала виграня; так єсть благала в серцю Господа Небесного, щоби допоміг їй наймилїйшому отримати пальму першєнства. Скоро оба рицарі сіли на нові конї, ударили на себе другий раз і то так, що Петро обрубав Лянцельотови рамено і повалив єго з такою силою на землю, що король був в страху, чи поконаний рицар не згине на місци. Слуги піднесли єго з поля турніїв до кімнат королївських, щоби дати йому скору поміч. Так отже Петро зістав паном сьвітового торжества.

Заздрісні рицарі хотїли ще пробувати своїх сил з непоко-наним. Виступив наперед князь Антін Савойський, але зістав при першїм сходї скинений на землю. Слїдуючим був єго стрий Яків з Провансії, незнаючи о тїм, кого має перед собою. Однак Петро не хотїв з ним бороти ся і сказав герольдам сказати єму, щоби не входив з ним в борбу, бож він нїгди на нього не ударить, яко на такого, котрий єму раз віддав велику рицарську прислугу, а іменно власною своєю рукою пасував єго на рицаря. Яків ознаймив єму зі своєї сторони, що хоче з ним бити ся бо в противнім разї узнає єго за тхора. То було за багато для

молодої крові Петра, розгнівавши ся пристав на борбу, але свою копію уставив в той спосіб, що не доторкнув нею свого стрія, підчас коли той з такою силою вдарив на противника, що зламав на ній своє копіє, але і сам впав з коня. Король спостеріг се, що Петро тільки через якусь гречність і ушановане своєю списою списою в той спосіб покерував і не хотів з своїм противником бити ся, не міг дозріти причини, коли противно, гарній Магельоні цілий той спосіб був ясний як сонце. Яків дістав другого коня, але бійка скінчила ся побідою як перша. Петро знов не хотів ударити своїм копієм. Яків противно з такою силою вдарив на противника, що аж сам як галка покотив ся з коня, підчас коли Петро ані дригнув на кони, що всіх рицарів дуже здивувало. Почувши се Яків і переконавши ся в той спосіб о великій силі Петра, узнав его голосно за виграного, не знаючи, що бив ся зі своїм кривняком. По Яковови ставив ся Едвард Бурбонський, рицар великий і сильний; за першим сходом перекинув его Петро враз з конем далеко з бараєри. Здивовані рицарі видали зі своїх грудей загальний оклик похвали. Едвард признав ся за побитого. Тоді Фридрих з Монфорту так скоро прибіг до Петра, що копіє своє як стебло легко зламав на дрібні куски, причім Петро ему струтив золоті на раменники. По тім випадку, без потичок оголошено его загально найсильнішим. В той спосіб побив кожного з присутних рицарів і жадний вже не хотів з ним ся пробувати. Петро зняв з голови шишак і поспішив до короля. Той разом з судіями (осібно на то вибраними) узнав його, що виграв турнії і розказав герольдови оголосити Петра за найсильнішого зі всіх присутних рицарів, а також за бойовника, котрому належить ся найбільша честь і узнане від цілого народу. Тоді королева гарна Магельона і всі присутні жінчини зложили ему свої подяки і аж тоді від'їхав Петро враз з рештою рицарів до свого мешканця, щоби перебрати ся в лекшу і вигіднішу зброю.

Через осібного герольда запросив король всіх рицарів на пир. Коли вже всі сиділи коло стола, подякував їм король за висвідчену йому честь. Іменно звернув ся до Петра і сказав: »Дякую Вам любий мій приятелю, за ту честь мені висвідчену і

гордий єсьм з того, що бачу Вас в своїм дворі, бо маю сильне переконанє, що жадний князь на землі не може ся похвалити так сильним рицарем, котрий не тільки через свою силу, але рівнож через свою покору, обичай і строгу рительність, гідним єсть пошани і похвали. Всі присутні тут князі і пани скажуть те саме і злучуть ся з моїм желанєм, щоби Бог дав Вам то, чого собі найбільше в своїм серцю бажаєте».

Всі прикляснули королеви і на честь незнайомого рицара зі срібними ключами, взнесли грімкий оклик: «Многая літа», почім ціле товариство засіло до їди. Король і рицарство віддали йому глибоку честь, а ті з котрими він говорив, уважали ся за щасливих і гордих з того. Заховуванєм ся приятельським, потягаючим і отвертим, позискав собі в одній хвилі крім пошани також загальну любов. Був то чоловік молодий і гарний; промінь его лица трискав житем і огнем через шару сьміючих ся очий; голова була покрита ясно-золотим волосєм, котре ставило, якби дорогу раму тої гарної і шляхотної гвари. Радість була загальна.

Однак король не забув о раненім Лянцельоті посилаючи до нього найзнаменитіших лікарів і кажучи дати йому найліпшу опіку. Ті задали собі так багато труда, що поцаратане раменовилічили в дуже короткім часі. Пятнадцять день стояли стени і двері королівські отверті і кожний рицар мав вступ вільний, але гість зі срібними ключами був наймитішим, з чого Магельона надзвичайно тішилась, однак все мала ся на осторожности з виявленєм своїх чувств.

VI.

По укінченю торжества в дворі, удало ся нашому приятелю другий раз розмовляти з Магельоною; та стискала його з жаром і хвалила за рицарство. Петро вимавляв ся з всілякої заслуги і сказав, що краса єї єсть тим таліzmanом, котрий дав єму відвагу і силу і кожний напад відважно і безпечно відперти. Але з болем серця мусить подумати вже о повороті до вітчизни, бо батько і мати ожидають нетерпеливо, бо лише під тим

услівем дозволили йому виїхати з дому, що скоро верне. Заледво Петро сказав ті слова, котрими хотів пробувати любов княгині, — та розплакала ся гірко; кров зникла нагло з її жил, зблідла як стіна, а тяжка слабість відбивала ся через її очі. Підчас довгого плачу, сказала врешті до Петра:

Любий мій Петре!

»Не хочу і не можу Вас затримати, бож Господні і людські права наказують, щоби син був всегда родичам послушний. — Але тяжко робить ся мені на серцю, коли подумаю тільки, що опустите мене з моєю неvigаслою для Вас любовю. Без Вас не маю спокою і щастя і в короткім часі по повороті своїм до вітчизни, довідаєте ся о моїй смерті. Позаяк не можу жити без Вас, про те прошу Вас коханий приятелю, повідоміть мене докладно о хвилі Вашого від'їзду, щобим була готова Вам товаширувати; полягаю притім на Вашій присязі після котрої заховаєте мене в пошані і нетикальности, доки сьвященник не получить наших рук«. Скарга ся і привязане зворушили дуже шляхотного Петра. — »Будьте спокійні, найдорозша Магельоно, — сказав цілуючи її в руку, — і не виливайте вже більше сліз по причині нашої розлуки, бо постановив я собі, не скорше з сего краю виїхати, а ж довідаю ся, як річ стоїть між нами; волівбим сто тисяч разів умерти, як Вас опустити. Если однак хочете щасте Ваше і поводжене, свою власну особу і Ваші чесноти віддати в мої руки, то будьте певні, що нічого не зроблю ані на хвилю, щоби Ваш стан, Вашу чистість і обичайність могло образити!« Магельона успокоїла ся через то запевнене і сказала вже з легшим серцем: — »Виджу найдорозший Петре, що можу Вам сьміло повірити і роблю Вам пропозицію, щобиьте конечно з відси виїхали, а то для того, аби наша любов не зісталась нарушеною і перерваною.

Маю дві причини до того: Раз, що довге перебуванне Ваше на дворі мого батька моглоби ся Вам вкінці навкучити, через що і любов Ваша до мене цілком би озябла; по друге для того, що волею мого батька єсть дати мене замуж як найборше і то ще в сім році. Без Вас не могла бим жити, а тим білше при боці иньшого мужа, длятого прошу Вас, утікаймо звідсіля.

Чим довше будемо відтягати, тим труднійше буде нам наш плян виконати і тим неподібнійше стане ся наше підприємствє. Петрови дуже подобала ся та пропозиція і по раз другий присягнув вірність горячо улюбленій Магельснї. Обидвое улюблені умовили ся, що третього дня зараз по півночи, коли всьо буде в найглубшій сні, кинуть ся до утечі, а іменно через малу браму від городу. Петро міг там стояти вигідно зі своїми кіньми і неспостережно з міста виїхати; умовили ся також о дорожї, по котрій будуть могли найскорше переїхати границю. Бож сказала Магельона: »Коли батько довідає ся, що ми втікли, скаже нас ловити, а коли піймає, уба з певностию«.

По тій умові, упустив Петро свою улюблену, чапоминаючи, щоби ставила ся на призначену годину. Обидвое тримали свій замір в глибокій тайні. Петро вислав більшу часть своєї служби наперед з кіньми, лишаючи тільки ті, котрі мали йому служити до утечі. В призначеній годині став Петро з кіньми перед малою брамою в городі. На однім їхав сам, на другім мав приготоване сідло, а третій найвигіднійше осідланий і легконосячий призначений був для Магельони. Та прийшла на місце вчас і без жадного товариства. Петро поміг їй сісти на коня, сам сїв на свого і в добрій мисли і гуморі пустили ся через найпустійші ліси, щоби їх не могли знайти, а приближили ся о скілько могли до моря. Коли настав день, були вже так далеко від Неаполю і між гушавиною в лісі, що Петро постановив затримати ся, аби Магельона могла трохи відпочати. Зсадив ю з коня, позволив коневі гризти траву і привязав його враз зі своїми до дерева, тоді обоє клячучи просили Бога, щоби їх від всякого нещастя хоронив і щасливо допровадив до вітчизни Петра. — В короткім часі зморив сон гарну Магельону, бо цілу ніч не спочила, а подорожею чула ся дуже змученою. Поклала ся під деревом, а єї товариш взяв її голову на коліна і сторожив над кождим єї віддихом.

VII.

Дивлячи ся на того правдивого ангела спокійно і солодко спячого, Петро не міг ся наситити єї красою. З трави перей-

шов взір его на груди підносячу ся легко під шовковою юпою. Чари тих точених грудей онепритомнили его до того степеня, що забувши о данім приреченю, що не буде робив нічого такого, щоби образило дівочу скромність, легко дблячою рукою почав розпинати її одіж, відхилив ю чисто, розіпняв сорочку на сніжних округлих грудях і ціле лоно відслонило ся перед ним, припроваджуючи його до божевіля. Бувби окладав его поцілуками і нестив ся ним, як найбільшим скарбом, але бояв ся збудити гарну Магельону, котра змучена не чула нічого; перестав тільки на тім, що пожерав го очима. Аж нагло між грудьми спостеріг зложений кусок шовкової матерії. Зацікавлений видобув го легонько і отворив. Там було три перстені, котрі дав її недавно і котрі она з великої до него любови на своїм серцю носила; завинув їх назад і поставив коло себе на камені, щоби вид свій ситити на ново чарівним видом. Любов так переновнила его серце, що не знав що робить і цілком забув о перстнях коло него лежачих, коли втім вказав ся великий птах, почав літати коло змученого Петра, а поглянувши на червоний кавалок шовку і думаючи що то мясо, блискавицею спустию підложив їй свій плащ під голову, так, щоб ся не прибудила.

Петро не мало переликав ся злодійством птаха, бо його гарна Магельона гнівала би ся на нього; переконавши ся о так ділячій з его власної вини, страті. З найбільшою обережністю підложив їй свій плащ під голову, так, що ся не прибудила і побіг за птахом. Кидав за ним камінєм і так прибіг аж до моря де птах сів на стромій скалі. Кинув як міг сильно за негідним рабівником, котрий випустив тоді звиток з перстнями до збуреного моря. Доглянувши се Петро, крикнув зі страху, бігав туда і сюда, чи не знайде чого-небудь, щоби дістати ся до самої скали і трафив на старе човно, котре лишили рибаки, бо вже не було згідне до нічого. Петро з радістю сів до него, не дбав о небезпеченство, тільки на велику радість, колиб найшов перстені. Взявши до рук старі порохнаві весла і почав ся зближати до скали. Не встигши віддалити ся від берега, як фалі морські взнесли ся високо і мимо сильного опору з його сторони, почали гнати его чим раз дальше і дальше на море. Чим

давши мимо волі віддаляв ся від берега, тим більшу бачив перед собою небезпеку. Більше чим о власне житє бояв ся о гарну Магельону, котру лишив в лїсї спячу і котрої судьба була му най більшою задачою на сьвітї. Мисли о нїй допrowадили Петра до такої розпукї, що хотїв кинути ся в море, аби так не дрожати. Сидїв з опущеними в човні руками; не задаючи собі труду, щоби єго біг здержати. Не зауваживши також, як човно щораз більше занурювало ся в воді і коло полудня здавало ся, що ся затопить.

VIII.

В хвили, коли Петро знаходив ся в найбільшій небезпечї, виплив корабель везучи Муринів. Вітер пхав єго власне до того, чого ся човна і Петро зістав спостережений і зляпаний. Петро наїть не дякував Богу за той ратунок; неспокій його о судьбу гарної Магельони був так великий, що ян був одушений став неспритомно на покладі, не знаючи, що ся около нього дїє. Капітан корабельний вподобав собі дуже гарну рицарську постать і дорогу зброю Петра, для того постановив не відбирати йому житя, але завести султанови в подарунку. Приятель наш сподївав ся з дня на день помочи зі сторони Муринів, але дуже помилив ся. Обходили ся з ним дуже гарно і давали йому їсти і пити доволї.

Вкінци виплили на беріг в Александрїї. Петра випроваджено і капітан вдав ся з ним на двір єгипецкого султана і подарував єму Петра. Султан рівнож вподобав собі Петра і обходив ся з ним дуже ласкаво. Щоби мати його все перед очима, запитав ся, чи уміє услугувати до стола? Умію! — відповів Петро. Султан розказав єго виучити єго ще не знайомих йому в єгипецкїм дворі звичаїв і поставив його своїм слугою і підчаши́м. Тих обичаїв виучив ся Петро так скоро, що перегнав в них цілу службу султанську. Старав ся проте приподобати султанови і робив всьо, щоби йому тільки справило приемність, а іменно задав собі немало труду в науці турецкого язика так, що в короткїм часї міг ся обійти без товмача. Крім того оказував велику здатність і зручність у всіх справах так, що всьо, що

йшло перед султана, переходило через його руки. Занимався всім як найрозумнійше, не дався через нікого виручити, але сповняв сам свої обов'язки.

Мимо однак великої пошани яку мав в дворі і великого внутрішнього щастя, життя його не було веселим. Серце завжди гнобила слабкість, бо мисли о горячо-улюбленій Магельоні дражнили його чим раз то більше. Густо часто приходили мисли скочити до моря, аби раз на всегда увільнити ся від того страшного болю душі; що день і що година молився до Всемогучого за свою Магельону, благаючи о ласку над нею і над ним; кожному жебракови при даванні лепти сказав її ім'я, щоби згадав за ню перед Богом і все собі говорив, що охотно перенісиб ще гірший біль, аби тільки її міг уратувати. Верним до ліса, щоби зобачити, що ся стало з бідною опущеною.

ІХ.

Гарна Магельона спала ще довго змучена утіканем. Вкінці пробудила ся і думала, що наводить ся в обіймах свого улюбленого; ще на пів сплячим голосом сказала: »Спалам цілком добре мій найдорожший Петре; — бою ся лиш чи не задовго?« Тоді встала, але як-же перелякала ся, коли не знайшла свого Петра. Шукала його наперед на вільній поляні і коло коний, боячи ся кликати, щоби не перевабила шпігунів. Не знайшовши, почала кликати в найбільшій страху: »Петре, Петре!« — але тільки ехо відповідало їй на її голос. Цілком без змислів впала на землю і почала плакати та нарікати. Вкінці ще раз зірвала ся з землі, почала бігати по лісі і кликати Петра по імені. Страх той з великим болем душі вчинив ю неприємною. Зімлівши, впала і довго як вмерла лежала на землі. Коли знов прийшла до свідомости почала гірко нарікати.

»Ах мій найдорожший Петре! Ти одна надія мого життя, где Ти? В якій спосіб я Тебе згубила? Длячого відійшовесь від мене, лишаючи мене в тім темнім, страшнім і понурім лісі? О біда мені біда. — О Господи! Як тяжко караєш проступки взглядом Твоїх заповідей! Колибим не опустила отця і матери, котрі мене таким обсипали достатком, булабим не зазнала всіх

тих небезпек і гризот, а Петро був би мені певно лишився вірнішим. Але ні! Прещінь Петро не поступає не вірно! В якій же пустини він може тепер блукати, а може його зловили шукаючи нас, запровадили перед мого батька і згине смертею, підчас коли я тут плачу і заломлюю руки! — Або може князь відкрив, що на мене, що муся не подобало? О всьо-всьо що зробилам — зробилам для його любви, йому одному офірувала мое щасте; він не може через те робити нічо невірного, тільки якесь нещасте его постигло! — Мій Боже! Возьми мене до Себе, або хоть не дозвољ впасти в руки моїм неприятелєм і запровадь мене знов до приязних людей!»

В той спосіб молила ся і нарікала гарна Магельона довгий час. Вкінці піднесла ся з землі, щоби Петра шукати наново і при тій спосібности переконала ся, що всі три коні суть в тім самім місци, где їх Петро привязав. Коли їх вздріла почала знов плакати і нарікати: «Всі коні суть ще ту; виджу з того найдорожший Петре, що не опустивсь мене в злій мисли, як я мислила в розпуці. — О даруй, що таке підозріне кинулам на Тебе; що-ж за нещасте розділило нас з собою? Чи вже може тя смерть обняла зимними раменами? Длячого я не могла разом з Тобою вмерти? О вірне щасте! Чи вже-сь ся обернуло від мене?» Цілий день нічо не їла ані пила; біль наповнив її цілу стать до того степеня, що навіть не помислила о потребах тіла. Як прийшла ніч, видрапала ся на дерево і сиділа на нїм аж до другого дня; ані бути чуїною, ані спати в такім положеню не могла — однакож чула ся безпечнїшою перед звїрами. Мислила о тім, де має ся тепер обернути, бо постановила не вертати вже на двір свого батька, бо бояла ся его і була би вже ніколи не вїчила Петра.

Зі сном сонго влізла з дерева на землю і прийшла на місце, где були привязані коні. На щасте знайшла їх в добрім стані, але не хотіла з них користати; відвязала їх і пустила на вільність, кажучи:

«Бідні звїрята! Пан ваш далеко і не знаю де — серце мое тільки мені говорить, що він мене напевно шукає, длятого йдїть собі где хочете!» Тоді зняла їм уздечки і пустила на віль-

ність, а сам рушила пішки в тяжку подорож і по довгім часі потрапила на дорогу, котра провадила до Риму; з того незмірно утішилась. Не зайшла далеко, коли помислила, що її королівський стрій, мігби бути причиною небезпеки в подорожі, для того звернула в ліс, звідки жадний подорожний не міг уйти її очий, а за тоє она бачила кожного. По довгім чеканню, переходила дорогою якась подорожна, котру закликала до себе, просячи о її ціле убране. Вчувши се подорожна, судила, що Магелльона є сама в лісі і хоче собі з неї запити: »Ласкава Добродію! Ви так добре і гарно убрані, що не потребуєте нічого від мене, для того не кп'ять собі з людей бідніших від себе; убране, котре Ви носите, лише украшує Ваше тіло; — моє убране думаю красить і душу мою«. — »Найдорозша сестро — відповіла Магелльона! — Прощу тя, не гнівайся на мене, бо моя просьба походить зі щирого серця і хочу конечно моє убране за Твоє замінити«. В тих словах так багато лежало правди, що подорожна не мислила більше, але пішла з Магелльоною в корчі, зняла з себе свої верхні сукні і окрила ся в одіж подорожної що тільки твар з них було видно, а також і твар обмазала чорною мокрою землею, щоб її ніхто не пізнав. Подорожна пустилася в дорогу в гарних шатах княгині.

В бідній, змученій подорожній, котра в кілька хвиль тою самою вандрувала дорогою, ніхто не доглянув-би гарної неаполіянської княгині, для того не задержувана дістала ся до Риму, где рівнож ніхто ся о ню не питав.

Х.

Прийшовши до Риму, Магелльона пішла зараз до Церкви Св. Петра. Ту клякнула перед великим вівтаром, зіп'ячучи молилася горячо: »Всемогучий і вічний Боже, котрий вивів мене з ночі до світла і обдарував мене спасенєм душі, дай мені також тілесного добра і поможи мені зносити терпінє, котре маю ізза розлуки з моїм улюбленим Петром... Хочу всьо то, щом доси перетерпіла і що ще з високого Твого провидіння витерплю уважати за кару за мої провини, тільки не дай мені упадати під кару Твоєї всемогучої руки. Єсти спасенє моєї душі нич на тім

терпіти не буде, то получи мене з моїм любим перед Твоїм св'ятим олтаром. Милосердний Боже. Прошу Тя щераз уперто, не відвертай від мене Твого лица і змилуй ся над моїм нещастем; Ти оден знаєш добре, як одинока і опущена єсьм в світі — запровадь мене в такий дім, де-би я могла схоронити голову, доки Тобі не подобає ся получитьи мене з Петром аж до смерті. О всьо те, прошу Тя Боже в Імени Твого Сина, нашого Спасителя Ісуса Христа. Амінь». Відтак змовила єще мол. зи, а коли і сі покінчила, довго клячучи посилала свої мольби до небес, — молитви, котрі для дурних дітій св'їта суть не зрозумілі, але Отець Отець всіх людий, приймає їх ласкаво і певно. Вкінци піднесла ся, аби знайти якусь для себе схорону. Коли опустила церкву, побачила вуйка, котрий пішов єї шукати. Магельона перестрашила ся дуже коли его уздріла, укрила ся скоро, звідки не тільки не пізнаною, але навіть спостереженою не могла бути. Зрештою в бідній, ніхто не домислав ся гарної княгині.

З церкви пішла до шпиталю, котрий містив ся недалеко Церкви Св. Петра і була там 15 днів. Через той час ходила щоденно до церкви Св. Петра. Молитва її походила з глибини душі і вкінци причинила ся до її спокою, бо була переконаною що єї Отець небесний вислухав. Пятнайцятого дня постановила вибрати ся в подорож до Провансії, сподіючи ся скорше чогось довідатись за свого Петра, як в иншій місци св'їта, отже пустила ся дня шіснайцятого в дорогу і повандрувала далше в убраню подорожної аж до міста Генуї. Там довідала ся, куди веде найкоротша дорога до Провансії, єї порадили всісти на човон і подорож відбутн водою, бо то прийде її найлегче, найскорше і без великих коштів. Послухала тї ради і пішла зараз до води. Ту знайшла на щасте човей, котрий першим приятним вітром мав відплинути до Провансії. Магельона порозуміла ся з капітаном того човна, котрий дукє малої жадав від неї заплати; заплативши належитість, ввійшла на човен, а в кілька годин пізнійше плила вже на філях морських. Скоро прибула на місце, пішла зараз до міста, шоби вишукати собі охорону; ідучи в убраню подорожної через улиці міста,

стрінула якусь гостинну жінку, та запросила її до свого дому. Жінка дала їй їсти і напоїла, та відпустила для подорожної малу кімнату з вигідним ліжком. Магельона мусіла їй оповідати багато о своїй подорожі до Риму і о самім місті. Та знов оповідала їй о найважніших випадках в Провансії і сказала їй зовсім докладно о пануючім графі. Між иньшим оповідала так: »В нашім краю можуть чужинці подорожувати як в своїй власній вітчині, бо наш володар любить вандрівних; зрештою єсть він так добрим паном, як може і другого нема. Походить він з роду Артагонів, пише ся: »Пан і грабя Провансії«, посідає велику честь і в краю своїм утримує спокій і справедливість, що ніхто ще на якусь кривду не скаржив ся; грабя і его жена суть так приязні і приступні для кожного, хотяйби найбіднішого чоловіка, що всі чужинці з того незмірно дивують ся. Помимо того мають они великій смуток, котрий запанував в їх серцях, а смуток той поділяють і всі їх піддані; іменно мають сина Петра-одинака найшляхотнішого рицаря в світі, котрий перед двома роками виїхав в світ шукати пригід і вправлятися в штуках рицарських. Від того часу нич о нім не чути, для того дуже обавляють ся, аби не вмер, або чи не спіткало його яке нещасте; з нашими шляхтоними володарями плакавби цілий край«.

Крім того оповідала ще жінка о молодих літах рицаря, котрі давали свідощтво о його добрім серцю і незвичайній шляхотности. Утішило гарну Магельону, котра повзяла сильне переконанє, що не зістала опущена від Петра в злій мисли, але що розділило їх якесь несподіване а велике нещасте. Думка о тім викликала горячі слези з очей Магельони. Добра жінка, у котрої перебувала, думала, що ті слези походять з чистого співчутя і длятого полюбила Магельону ще дуче. Магельона постановила тимчасом в глибині свого серця, піти в самотне місце, в котрім моглаби довідати ся щось певного о своїм Петрови. Слідуючого дня звірила ся зі своєю мислею гостинній жінці, питала ся, чи єсть таке місце, в котрім-би могла свою мисль допровадити до діла; та відповіла їй зі смутком: »Побожна добродійко! Найпевнішим місцем до виповнення Ваших

замірів, бувби хиба остров поганьського порту, бо в ній стоять кораблі з різних сторін світа і там суть великі склади товарів. Весь остров єсть пустий і лісистий. З кораблями прибувають там різні люди хорі і бідні, котрі потраплять ся з її плодів отримати при житю, тимбільше, що воздух єсть незмірно здоровий. Та відомість утішила гарну Магельону. Постановила скоро піти і звидіти ту околицю. Справді місце то було для неї так милим і властивим, що з позісталих ще грошей вибудовала на ній церкву і шпиталь в трох відділах.

В церкві тій казала збудувати вівтар на честь Св. Петра і назвала ту церкву його іменем, щоби все пригадувати собі свого улюбленого. Будова церкви і шпиталю зістала укінчена в короткім часі. По укінченю отворила шпиталь для бідних і хорих, служачи запопадливо і з посв'яченем. Жите провадила християнське, так що всі мешканці острова уважали її за св'яту. Знаюю була під назвою »св'ята путниця«. Можні гості, що звиджували її пустиню, складали так гарні дари в її церкві, що Магельона не потребувала старати ся о більшу службу. Церква і шпиталь з'єднали собі таку славу, що звиділи її особисто навіть сам грабя і грабіна з Провансії. Побачивши їх Магельона вийшла против них і віддала їм належну честь, бо шанувала їх не тільки яко їх піддана, але яко родичів Петра.

Поручила ся сама і свою пустельню їх памяти, яку горячо їй прирікли. Грабіна довго з нею говорила і оповідала їй, який великий має смуток через те, що нема чутки за сина. Обидві ревно плакали над його долею. Магельона отямила ся перша і потішала грабіну, говорячи їй, що всьо спочиває в руках наймилосерднішого Бога і що Бог з певностию поверне їм доброго а утраченого сина. Грабіна успокоїла ся тою мовою Магельони і сказала: Люблю Вас як і Вашу бесіду, побожна придорожна, і хочу до Вас частійше приходити. Если потребуєте чого до удержання свого шпиталю, скажіть мені зараз, або принесіть мені вразі потреби, а дам всьо, чого тільки жадаєте. Тим часом дякую Вам сердечно за Вашу велику незрівняну милість. Магельона рівнож подякувала за ласку і розійшли ся з собою, як приятельки.

XI.

Петро перебував довго і терпеливо в дворі султана Єгипту, котрий полюбив єго як власного сина. Не було такої радості, котроїби не поділив з Петром, жадної мисли, котроїби Петро не виявив. Помимо того Петро був все смутний і задумався, бо серце його було все з гарною Магельною і то власне не припускало до нього жадної радості. З кожним днем тужив чим раз більше; постановив отже при наближеній спосібности просити султана о позволене відвідіти своїх родичів. Одного разу справляв султан велику забаву, по човоду якогось значного а удачного політичного випадку; був в тім дни дуже веселий і кожного, хто тільки до него зближив ся, обдаровував ласками. Ту хвилину постановив Петро використати. Впав на коліна перед султаном і просив: »Великий, ласкавий Пане і Султане! Довго вже перебуваю в Вашім дворі і мушу Богу з серця дякувати, що мені з кожним днем зсилав спосібність переконати ся о Вашій ласці для мене нужденного, котрої не будем варт. До сего часу всі мої просьби були вислухані, але ніколи ще не просивем за собою, тільки за другими; для того осьміляю ся хотяй раз і за собою попросити! Султан прийняв ласкаво ту предмову і наперед запевнив Петра, що його просьбу виповнить. Петро дуже тим втішился і сказав: »Ласкавий Пане! Одиноким моїм желанем єсть, побачити ще раз в моїм житю моїх родичів і отримати відомість о моїй нареченій; проте позволь мені певний час відїхати і їх відвідати. Від часу, як довго я ту перебуваю не маю від них жадної відомости. Словни, високий Пане, горячу просьбу мою і моїх родичів! Султан засмутив ся тою просьбою, бо дуже Петра любив і охотно видів його в своїм оточеню, для того сказав: »Покохалисьмо Тя, гідний приятелю, як сина, для того просимо тя не думати більше о виїзді, бо нігде не будеш так полюблений і поважаний як у мене. Хочу затримати Тя jako сина і впевняю Тебе, що не знайдеш другого приятеля, котрийби Тя обдарував доводами своїми так гоїно як я. — Колибим був знав, що будеш мя просити о виїзд, був бим відразу Твоєї просьби не прийняв. Позаяк я Тобі дав моє слово,

твоє желане буде сповнене, хочу го, яко султан сповнити. Коли знов лишиш ся у мене, зроблю Тя найбільшим паном цілого краю, але крім мене, не можеш нічого визнавати за пана. Отже можеш відїхати до своїх родичів і то коли Тобі тільки подобаєсь, але під услівем, що знов вернеш ся. Моя любов, котру я Тобі тільки разів оказував, управляє мене до того запевненія з Твоєї сторони!» Петро прийняв се услівє з великою в серцю радостію; був єму немало влячним, що місто за невілляника, уважали єго за сина і замість погорди, зістав обещаний всіма доказами ласки і пошани. Султан подав йому за хвилину лист, в котрім було написано, щоби всюда, где тільки приїде, був прийнятим з тою самою пошаною, що султан; заравно і султанські слуги мали дати йому все, чого би тільки зажадав. Крім того дав йому султан багато золота і срібла, як і ріжних коштовних річей, заслав царське поздоровленє його родичам і позволив єму, привезти наречену яко жену, запевнюючи її вже наперед королєвську честь. Потім попрощав Петро султана: оба плакали. Петро опустил улюбленого приятеля з тяжким серцем. Виїхав наперед зі столиці до Александрії. Тут купив 11 бочок, наповнив їх по боках солю, а в середину кожної вложив часть своїх скарбів, щоби міг невійніше перевезти на призначене місце. Приготевивши ся в той спосіб до подорожи, пішов над море і знайшов там корабель, котрий за кілька годин вибрав ся в дорогу до Провансії. Петро вдав ся до капітана корабля і запитав, чи би його не взяв з його четирнацятьма бочками і соли? Сіль була призначена для шпиталю. Капітан відповів, що охотно його возьме із собою, але zarazом представив єму, що не розумно єсть везти сіль до Провансії, де єї єсть подостатком. Петро відповів на се, що йому не бракує грошей свою сіль оплатити і капітан не повинен о то журити ся, если тільки добру заплатить за ню пересилку. Сіль та єсть цілком инша від соли прованьської; єсть солею котра лічить, а не до кухні. Капітан не спротивляв ся цілком желаням Петра, тільки зажадав від нього оплати, котру той на місци вирахував. В короткім часі повіяв вітер і корабель вплив на море. Не задовго і без найменьшої пригоди досягнув острова Сабона,

где порожні бочки понаповнювано свіжою водою з жерела. Петро висів, щоби оглянути острів. Був він дуже гарний і багатий в жерела. Схилився над одним потоком, щоби загасити жажду і почув тоді такий спокій в своїм серці, що пораз перший зачав свою судьбу не в такий хмарний спосіб представляти і змучений заснув. В тім часі власне піднявся приязний вітер для корабля, для того капітан розказав, щоби все повернуло на поклад. Розказав своїм людям пошукати Петра на острові і привезти його до порту. Служба розбіглася по цілїм острові і кликала його по імені, але повернула назад без нього. Капітан підніс котвицю і відіхав. Петро спав даліше на острові. Корабель тимчасом без жадних перешкод і дуже скоро прибув до т. зв. Поганського порту на острів, на котрім Магелсона мала пустельну церкву і шпиталь. Потім прибув щасливо на призначене місце. При вилаadowуваннї корабля знайшли також 14 бочок тих, котрі належали до Петра. Слуги повідомили о тім капітана, питаючи, що мають з ними робити. Капітан відповів: »Той пан (Петро) мав в мисли офірувати шпиталеви ці бочки, отже найліпше буде, если поступаючи після його желання, пішлемо їх до шпиталю Св. Петра, в »Поганськім порті«, где так багато бідних і хорих знаходять опіку. Згодивши ся разом на пропозицію капітана, вдали ся до Магелсона разом, а капітан сказав: »Свята пустельнице! Даємо Тобі 14 бочок солї, від одного шляхтича, котрий загинув в дорозі; отже просїть Бога о ласку для його душі! Магелсона з вдячністю приняла сіль і незадовго отворила одну з них. В середині знайшла великий скарб золота, що єї сильно поразило. Отворила кожду слїдуючу, а в кожій знайшла золото і дороге каміне. »Ах бідний чоловіче, — говорила она, — чим ти міг бути і який конець найшовесь? Нехай Бог прийме тя до царства«. Магелсона думала, що не випадає на нич иньшого тії великі скарби обернути, к тілько на роширене шпиталю. Розказала проте спровадити добрих мулярів і робітничих, та зробити далеко більший шпиталь з дотеперішного. Відомість та розійшла ся скоро по цілїм краю, а багато знаменитих панів приходило звиджувати то нове діло, зіставляючи рівнож гарні жертви. Грабля і гра-

біна прибули також, щоби бути на посвяченню шпиталю і відправити богослуження. Потім пішли до святої пустельниці, котра потішила й упоминала, щоби не забувати о ласці божій, бо у Нього все єсть можливе і сам єсть великий і сильний, щоби справити їм радість з оглядана сина.

XII.

Опустилисьмо Петра сплячого при жерелі. Пробудив ся, спостеріг, що мусів мабуть довго спати, сховив ся скоро з землі і побіг до порту.

Не знайшов з корабля ані сліду. Переконавсь, що корабель відплив і лишив його на острові самого, було для нього чимсь найстрашнішим. Впав на землю і плакав. Кожного дня вандрував по острові, але все на дармо. Перебув отже там аж 15 місяців, живив ся через той час овочами дерев, коріннями рослин і зілем. Дупло в пни дерева було для нього охороною. Сили його так упали і зникли, що виглядав, як тінь, в порівнянню зі станом давнішим. Одного дня хотів знов пустити ся в вандрівку по острові, щоб зобачити, чи не побачить якого корабля, однак так ослаб, що безсильний впав на березі. Просив Бога в душі о легку смерть і позостав зімлілий через довгий час. Так знайшли його рибаки, котрі приїхали на остров, щоб набрати свіжої води. Вид його обудив в них милосердіє. З початку мислили, що вже не живий; однак переконались, що він ще жив, і почали натирати його сильними кроплями, а кілька крапель вляли до уст і в той спосіб припровадили бідного до притомности. Відтак занесли його на свій човен і відїхали з ним до міста Дравона, де віддали його до шпиталю, наказавши докторови зайняти ся ним старанно. В тім шпиталю мусів довго перележати, нім його жолудок при звичаїв ся до вареної страви. Мимо старанної опіки, його здоров'я поступало дуже помало вперед. Щоденно проходжував ся коло моря, щоби в той спосіб довідатись, чи не пливе який корабель, котрий би став в Провансії, або чи не спіткає корабельної служби з його вітчизни.

Вкінці спіткав своїх краянів. Говорив з ними і допитував ся, коли знов будуть повертати? Відповіли йому, що найдалше за два дни. Отже Петро удав ся до капітана корабля, просив його на любов Бога, щоби забрав його з собою до Прованснї, бо через всякі пригоди і слабість лишив ся в короткім часї без всякого средства до житя. Капітан відповів, що яко краяна охотно забере зі собою, однакож мусить ся згодити з ним і виїхати до «Мертвої води», де в «Портї Поганськїм» наберуть сьвіжої води. Петро згодив ся і всїв на корабель. В дорозї чув від корабельної служби о тамошній церкві Св Петра, о Магеллонї і шпиталю, який она вибудувала. Зацікавлений тим всім, допитував ся, де знаходиться той острів. «Церков і шпиталь знаходяться на острові «Поганський порт», а стоять під зарядом сьвятої путниці, через котру вже багато стало ся чудів, а котра є незрівнаною добродійкою для всіх хорих, бідних і подорожних в цілій околиці!» Петро був все еще ослаблений, для того служба кораблева радила йому, щоби просив ся о прийняте до того шпиталю, бо в нїм може в короткім часї виздоровіти, а другий раз довідати ся чогобудь о гарній Магеллонї.

По щасливій подорожи висїв в «Поганськїм портї».

XIII.

Наперед Петро пішов до церкви; подякував Богу із цілого серця за вибавлене від всяких пригід і нещастя, як рівнож за поворот до вітчизни.

Потім удав ся яко хорий до шпиталю і просив о прийняте. Коли Магеллона прийшла до кімнати хорих, казала встати новому прибувшому, умила йому після звичаю руки і ноги а на уста положила християнськїй поцілунок. Потім принесла йому страву, положила біле шмате на его ліжку і сказала: «Всьо, що Вам буде потрібно і чого зажадаєте, буде вам дано, щоби-сьте тільки як найскорше позискали дорогоцінне здоровле!» Петро вправді від першої години прїнятя, чув ся далеко здоровшим і сили йому прибували. Приписав то не тільки старанній службі, котра го окружала, але головно спокоеви, котрий

повернув в його душу, з якого в протягу таких літ довгих ані одного разу мимо здоров'я і достатків не знав.

Взяв звідси переконане, що подорожна правдиво мусить бути сьвятою невістою. Самота шпиталю і імя пугниці все пригадувало йому образ дорогої Магельони. Раз думаючи о ній так був зворушений, що горячі сльози полили йому по лицю. Ціле то нещасте приписував тільки самому собі, бо колиб на його старість, гарна Магельона не булаби наражена на таку розлуку а може і на смерть через дичину. Згадуючи го всею часто смутно вздыхав.

Магельона при обходженю хорих, замітила його смуток. Приблизивши ся до його ліжка, запитала о причину тої внутрушної болізни і додала, що готова є все зробити, аби ему в тій духовній неволи помочи. Петро їй за доброту і співчуте, потім відповів: »Від хвилі як єсьм у Вас, добра і сьвята невісто, не бракує мені нічого, щс тільки чоловік з земських доброт може зажадати, не відти отже впливає мій смуток. Але так багато мислей містить ся в моїй слабій голові, так багато переживем вже нещасть, що в жадний спосіб не можу бути веселим. Серце мое тоді доперва успокоїть ся, коли положу ся вже в зимну могилу«.

Мова та дуже обійшла побожну путницю, ддятого просила Петра, щоб він оповів їй історію свого житя. Петро почав оповідати: але не вичисляв в декотрих місцях назв і імен. »Син, однак одних богатих родичів, почув о дуже гарній дівниці в далекому краю, ддятого опустив вітця і матір, щоби її зобачити. Полюбив її з цілого серця, зістав також полюбленим від неї взаїмно. Щоби скорше і певнійше зробити єї своєю супругою, випровадив єї тайком, хочачи привести до своєї вітчини«.

В той спосіб оповів Петро цілу свою пригледу, аж до з'явлення ся в шпитали. Магельона аж тепер пізнала свого Петра. Почала плакати з радости, потішила хорого ще кілікома словами і відійшла. Але по тих кількох словах надія знов вступала в серце бідного Петра, що Магельону свою ще зобачить і то скріпило его більше чим і жите. — Магельона пішла зараз до церкви, уклала перед вівтаром і подякувала Богу, що уділив

їй тої великої ласки, свого улюбленого ще раз оглядати. По скінченню тої молитви прикликала до себе зручну кравчиню, кажучи їй зробити дороге убране і плащ які носять княгині. Рівночасно казала прилагодити як найгарнійше, так що она рівнала ся цілком кімнатам королівського замку.

XIV.

Коли вже Магельона мала дсрогоі сукні, пішла до Петра і сказала; Ходіть зі мною найдорозший приятелю. Прилагодилам для Вас купіль, що Всемогучому не забракне також на способах, щоби злегшити біль Вашого серця. Петро потоваришив їй до иньшого будинку. Ту казала усісти аж доки не верне. Убрала ся сама в дорогоцінну одіж а твар закрила густою заслоною, щоби їй відразу не пізнав і тоді сказала до нього: »Шляхотний Рицарю! Будьте доброї мисли, бо в короткім часі зобачите полюблену Вами наречену. Чим більше терпілисьте за нею, тим она більше і вірнійше Вас любить!« Петро сидів так, як той, котрий має сон в горячці; не знав що ся з ним діє. Тоді Магельона здіймила заслону зі свого лица, почала задуманому Петрови, котрий з радости не знав що з собою почати, оповідати всьо, що від хвилі як ся розійшли витерпіла і пережила і дозволила йому обняти ся та сотки разів горячо цілувати. Коли минули розбурхані чувства, усіли разом і почали собі взаємно оповідати докладно за свою судьбу. Підчас тої розмови, були однак довгі перестанки, в котрих ніхто з обоїх щасливих, слова не міг висказати. Оповіла також Магельона о 14 бочках солі з дорогоцінними річами і о їх житю, а Петро невисказано тішив ся, що ті скари з провид'чя Божого дістали ся в її руки. Радили ся тепер з собою, якби найлучше приготувати грабього і грабіну на прийняте сина. Річ була дуже трудна. Магельона хотіла запросити високу пару до себе, віддати їм наверненого сина і сама ся рівнож їм представити. Петро цілком годив ся з тим пляном улюбленої: не повернув вже більше до кімнати хорих, але замешкав гарний покій Магельони, підчас коли она заняла иньший малий. Цілу ніч не могла Магельона заснути, з

радісного переповнення серця. Здавало ся їй що цілий рік триває до всходу сонця; так скоро она бажає піти до грабства і бо лість їх велику заспокоїти. Бракувало вже тільки чотири дні до кінця місяця, котрий Петро мав перебути в шпитали, великим отже було щастем, що пізнане їх наступило в тім часі, бо 4 тільки дні пізнійше, а було би єї щастє може на віки заснуло.

XV.

Слідуючго дня приодїла Магельона знов буденну одїж на ставниці шпиталя, попрощала ся з Петром і пішла на замок грабства з слідуючою просьбою: »Добродійні Пам'яство! Прийшлам сюда, щоби подїлити ся з Вами відомостию, що минувшої ночі малам видїне, котре упевняло мене ще сильнійше, що Бог Вам велику радість готувить. Видїлам іменно, якими Христа, нашого Спасителя сходячого до мене на землю з гарним рицарем під рукою і говорячого до мене: »Ото єсть той, за котрим Ти, Твої пан і пані, як рівнож і всі піддани провансальської держави так довго і горячо благали і вислухавши ваші молитви вертаю вам ожидаемого! — Будьте переконані, що не далеко та хвиля в котрій знов сина пригорнете до себе. Буде він так здоров, гарний і веселий як передтим.

Грабля і грабіна утішили ся дуже тою відомостию, хотїй не знали і не припускали що син їх ще живий. Вірність їх до по божної путниці була так велика, що знали свою жалібну одїж і запросили її до снідання. Щоби не змушували єї відслонити ся, Магельона подякувала їм найпокірнійше за ласкаве запрошенє, вимаваючи ся дуже пильним занятєм в шпиталю і просила високу пару, щоби слідуючої недїлі прибула з певностию до »Поганського порту«, де на першій Службі Божій в церкві Св. Петра відбере певні відомости що до повороту дорогого сина. Грабля і грабіна прирекли ставити ся на означений час, а Магельона з великим задоволенєм опустила замок. В місті замовила багатє гарних убрань для себе і для Петра з тим аби вже були готові на суботу вечер. Залагодивши ті справи, повернула назад до шпиталю і оповїла всьо Петрови, як ласкаво зістала принята єго родичами і отримала від них припорученє що

прийдуть до неї в слідуючу неділю. Петро був з того дуже вдоволений. Грабля і грабіна прибули на Службу Божу до церкви Св. Петра, а по укінченню відвідали побожну Магельону. Магельона по належній допитанню, спитала їх: »Чи пізналибисьте, ласкаве паньство, Вілгого сина; колиб случайно став перед Вами?» Грабство відповіло: »так«! Тоді Петро ввійшов до кімнати, укляк перед її родичами а коли его пізнали, радісно притискали до грудей і цілювали. Довгий час не могли слова до себе промовити, так великою була несподіванка і радість. Підчас, коли Петро оповідав свої пригоди, Магельона вийшла до иньшої кімнати, розібрала ся зі своєї шпитальної одежі і оділа такі дорогі і гарні, що без встиду могла в них представити ся яко неаполітанська княгиня, прибравши ся, вернула назад до кімнати, в котрій грабство зі своїм сином знаходили ся. Ті не могли поняти, звідки так гарна княгиня моглаб знаходитись в »Поганськїм портї« і не сміли навіть в тій справі запитати. Петро спостеріг їх клопіт, проте приступив до Магельони, поцідував її в руку, припровадив перед родичів і сказав зворушений: вивабила з дому в далекі краї, дівиця, о котрої красі говорено всюда, то єсть одним словом, княгиня Мигельона з Неаполю«! Грабля і грабіна, котрі вже о її пригодах довідали ся від Петра, приступили до неї зі сльозами в очах, назвали її з радостію своєю дочкою і прирекли їй, через велику її любов, сповнене всіх її желань. Потім всі пішли до церкви подякувати Богу, що всьо так мудро і щасливо урядив.

XVI.

В цілім грабстві Провансії запанувала велика радість і утіха. Грабля оголосив на честь сина свого великі турнії, в котрих взяла участь шляхта цілого краю. Зібрали ся також багато людей котрі прибули з найдальших сторін до столиці, щоби зобачити повернувшого князя і зложити йому свої желаня. Для них приготовано осібне місце до танцю і забави. Коли знов запанував спокій на дворі просили Магельону, щоби оповіла свої льоси, котра з охотою то учинила. Потім взяв грабля Петра, а грабіна Магельону за руки і запровадили їх до церкви Св. Петра, уклякли перед вівтаром і всі молили ся горячо, хотая по-

тихо. Потім сказав грабю до Петра: »Дівиця Магельона так богато з твоєї вини терпіла і підчас твоєї несприятливості вела життя дуже чесне, що сміло можеш виповнити бажання твоєї мати і моє, і получить ся з нею«. Петро відповів: »Вже тогди, як вивів її з рідного дому, було моїм заміром взяти її за жінку, і як велику чую радість, а запевно, що і Магельона її поділяє, що і Ви сами хочете і жадаєте того так великого щастя! Якаж велика моя радість, що не супротивляєтеся моему виборови, але ще і наклоняєте сами мене до того. Вічна вдячність Вам за се, найдорозші родичі!« Грабійого зворушила та повна, горячих чувств, мова свого сина і для того запросив єпископа, щоби доповнив акту. Грабіна вручила обоім слюбні перстені (були то власне, ті котрі принесли молодій парі так багато клопоту). Потім наступило торжество, котре тривало не тільки в дворі, але в цілїм краю 14 днів. Всьо складало молодій парі щирі желання. Врешті Петро заявив свої мисли повернення ся з Магельоною до султана єгипетського, бо зобов'язав ся до повороту словом честі. Грабю не мислив змушувати сина до ломаня присяги і обітницї і зі смутком в серцю позволив на виїзд. Вже було всьо приготоване до виїзду, коли надїїшла звістка о смерті султана, що увільнила їх zarazом від дотримання присяги.

Тепер доперва запанувала невисказана радість в дворі грабства. Грабю і грабіна жили ще 10 років при боцї сина свого і невістки, а також перенесли ся до ліпшої країни. Поховані в церкві Св. Петра. По смерті родичів жили з собою Петро і Магельона 8 років і померли оплакувані загально. Лишили сина одинака, котрий рівнож відзначав ся красою і спосібностями і умер яко король Неаполю і грабю Провансїї. Поховано Петра і Магельону також коло грабської пари. Шпиталь заложений Магельоною стоїть до нині і получений єсть з великою і гарною церквою під іменем »Св. Тройцї«.

ПРО ЗЛОДІЯ
У СЕЛІ
Г А К І В Н И Ц Ї.

(Оповіданє П. КУЛІША).

Згоріла в нас у селі, недалеко від мого хутора, церква. Селяни й прийшли до мене в пасіку: »Добродію! потурбуйтеся на послугу громаді, об'їдьте з нашим титарем села, чи не знайдете людей побожних, щоб допомогли церкву збудувати. Ви-ж бо таки всюди бували, усяких людей знаєте, то за вашим приводом й титар наш краще справить ся«.

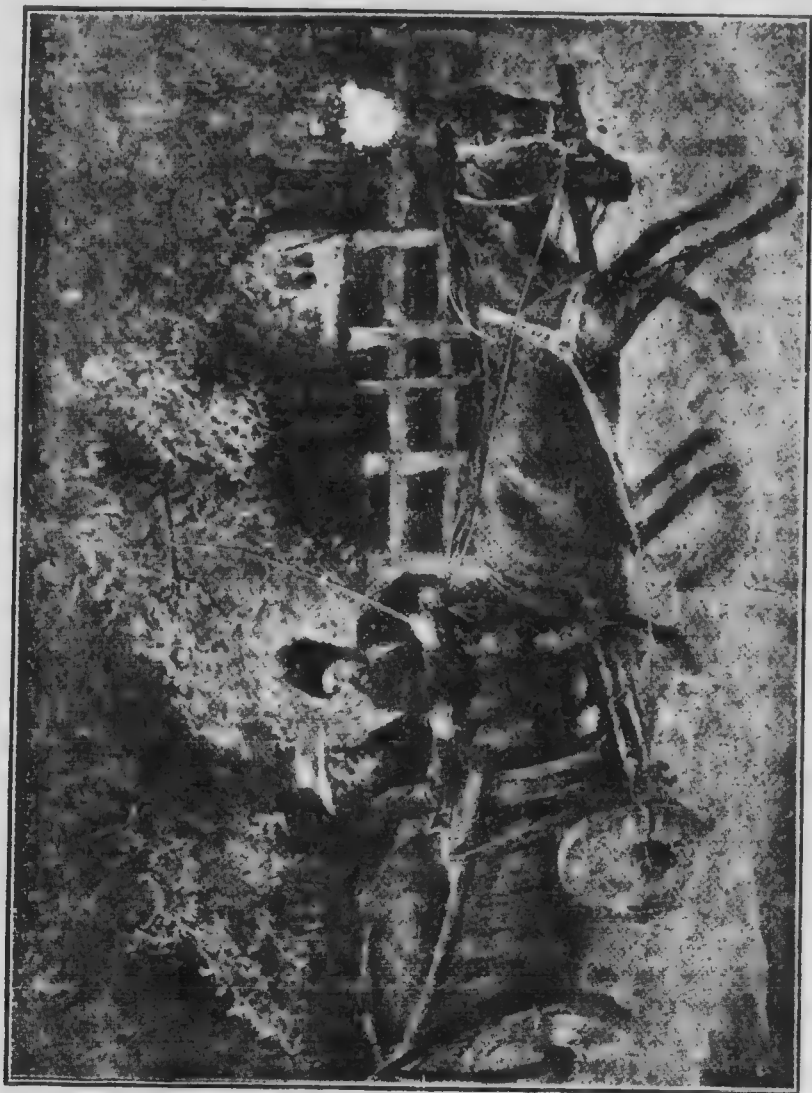
Ну, коли вам правду сказати, то в нас по хуторах люди не дуже-то звикли про церкви дбати. Байдуже нам, хуторянам, про церкву. А селяни, то ті вже кажуть: »то нам не хвала, як у селі церкви немає«, а городяни*) то аж золотом верхи побивають. Ну, коли-ж хочете знати, то в нас по хуторах до зоряного неба або вранці до схід сонця, на росі люди ширим серцем молять ся, а иньшій батько дитині, краще від попа навчає. То дарма: що нам про те з селянами широко річ розводити? Треба — так і треба церкви. Чом не послухати громади? Я чоловік такої думки, що громада всюди великий чоловік. І тоді вона була великий чоловік, як іще наші предки: у житах та понад річками в дібровах Богови молили ся, і тоді, як почали молити ся по грецьки, і тоді буде великий чоловік, як поклоняться Богу духом і істиною, занедбавши Єрусалим. Інакше, мабуть, не можна у історії, бо коли-б можна було, то певне громада иньшим би робом собі пішла. Отож я так і про селяни, моїх сусідів, у серці своєму помислив, а їм того марно не виявляв: на що? »Добре«, кажу: що громаді, те й бабі«.

І ото зібрались ми з титарем, сіли на візок, потуркотіли. Час був такий, що люди на весні пооборювались, а косовиця ще не починалась, то мені хоч би в пасіці й треба бжолі догля-

*) Город — місто, городяни — люди, що живуть по містах. Хутір — садиба на кількох хатах.

дїти, та в мене є такий дїдок про се, а на косовицю ще до господи встигну. Весну дав Господь на той рік рясу: аж нахилиємось, їдучи понід садами; біле віття по виду займає, запашною расою кропить.

Титар — чоловік побожний й трошки притуманкуватий — каже: »се нас, добродію, ангели білими крильми обвівають:

»Так, так, Пестре! Се ангели людей у рай заманоють».

се вони на землю поспускали ся і садовину, мов лебеді, всю вкрили.

— »Так, так, Петре!« кажу (а його звали Петром. Любе мені було те серце тихе та соняшне в того дідуса старенького). »Се«, кажу, »ангели людий у рай заманюють«. Та ще й додав йому зі свого розуму: »Не живе«, кажу, »чоловік на світі без високої думки про якийсь мир, кращий від нашого. Ся, кажу, думка свята від землі його підіймає і знікчемніти не дає йому. По городах, Петре, між товариством блискучим є такі люди, що про користь та набуток їм байдуже, а все кудись далеко за край світа зазирають і таке людям оповідають, що хіба тільки в гарнім сні присниться ся. Тих людий, Петре, поетами величають і до роботи ні до якої їх не змушують і у всьому їм потурають, бо вони городянам не дають усім поживовіти«.

Кивне мені Петро сивую чуприною, а сам аж голову хилить, прислухаючись до соловейка, що в тому пишному цвіті, у тій садовині запашний голосною луною розлягаєть ся: йому там ангельські співви здають ся, і все собі шепче: »свят, свят, свят«, мов той вітерець попід густими зербами.

Залюбки ми громаді прислужили ся, мов де в гостях у якого ласкавого, несказанно щедрого пана побували; трави всюди вже хвилюють ся; річки, стави, озера стоять у повні; ясне небо з весняними хмарками в них виглядаєть ся; дівора весела золотим волосом на сонці тобі світить, — свою малечу згадаєш, і на серцю тобі тихо і якось смутно, і знав ся-б та й полетів, співаючи, понад землею.

Тільки вже як вертались до дому, почали ми трівожитись, як би громадського скарбу не втеряти, бо — відоме діло — городи багато таких людей порозводили, що мов вовки, в серці тільки жижацтво мають. Заночувати в полі — страшно (а то ми знай в полі ночуємо). Чу, вже-ж і паша стала не вільна: почали хлопці на ночліги по толоках ставати. А туди їхавши, ми було так прилажуємось, щоб свої коні між чужі пустити: там уже, звісно, варта чергуєть ся — не вкладуть. У нас, бачте, по селах між хлопцями-ночліжниками давний козацький звичай: ватага спить на обротях та на шапках, головами до купи, а один вартує; як же який гурт обезпечить ся та вкладеть ся увесь спати, то, гляди, з иньшого табурища прискочить та й поволоче, кого схоче, до Єрусалиму. Воно то, коли хочете

знати, страшна забавка у хлопців той Єрусалим, а проте батьки за сонливих дітей не вступають ся. »Нехай«, кажуть, »козацький звичай знає«. До Єрусалима в нас їздять от так: скрутить із таволги петельку, на ноги сонному накинє, коневі до хвоста прив'яже, скочив охляп — гайда по полю! і до сходу тим герцем у чистому полі тішнить ся, що в бідолахи і спина й потилиця облізе. Отсе у нас зветь ся до Єрусалиму їздити. То ми вже були безпечні, де була варта: не пропадуть наші коні між господарськими та й до скарбу лихий чоловік не підкрадеться. А тепер уже і моторошно самим у полі стояти: бо дідусь мій, титар, і голосу гаразд не одведе, не то що. Він тільки на те мей в дорозі й здав ся, що як увійдемо було до господи, то він з тарілкою, — сивий як голуб, борідка біленька, кучерявенька, сам тихесенький, лагідненький такий! так тут уже господар і господиня не пожалують і останню копійку на церкву подати. От і почали ми з титарем обичовуватись уже по людських господах, — добрі люди всюди на ніч пускали.

Отсе-ж раз над вечір уїхали ми в село Гаківницю. Гарне село, козаче. Став такий, що по тім боці тільки чути, як ячать гуси, а дітей на березі і не розглядиш! Верби далекі аж імла синя поняла, наче в Великому Лузі, за Порогами. Церква старосьвітська, що ще то ті люди будували, котрі в піддашах та в ганках та в балясах кохали ся. Тепер тобі збудує церкву або дзвіницю — стоїть, як шпиль, мов швайкою в хмару коле; а що старосьвітські наші церкви, то любо й поглянути. Віконця скрізь обмережені та позаокруглювані, а як де, то наче квітку тобі на писанці виведе, аж жаль бере, що те старізне дерево мохом поросло, вітром та дощем обкришуєть ся та трухне. Під віконцями гонтовий дах навкруги церкви, навкруги мережані вирізувані піддаша. Тільки крізь грати ледве-ледве низові вікна мріють. Задививши ся на таку церкву — гадаєш ся: де то люди ті на спочинок повкладали ся, що до куни під тими гонтами зеленастими збирали ся!... Оттак-ж була церква в тій Гаківниці, в тому селі великому козацькому. Гарне село. Усе майдани та широкі узбережя на верхівях того став у величезного. Роскинулось по волі: єсть де й дітям погуляти, і дівчатам

у хрещика побігати, і парубкам, лицяючись до дівчини, против місяця постояти.

От вибрали дворик веселії з моріжком, просимось обночувати.

Молодичка проти череди вийшла.

— Не можна, каже, люди добрі.

Чому не можна?

— Так, каже, у нас не можна ночувати.

Де-ж нам, голубко, з кіньми подіти ся?

— Ідьте, каже, люди добрі, до злодія.

— До кого?

— До злодія. У злодія вас пустять на ніч. — Сказала — та й кинулась своїх овечат займати.

Зглянулись ми з дідом — що се за дивовижа нам така? Скільки сьвіту проїхали, всюди була від людей шаноба, а тут, глянь, до злодія нас відсилають на ніч!

Проїхали ще дворів зо два: знов такий двір вибрали, що й до водопою недалеко: і веселенький, чистий, вербами з улиці понахиляний. Витаємось із дідом (дід за ворітьми сивий сидить у старому кожушку; дитину на руках, укривши в поли, голубить; коло його хлопят і дівчаток купець). Просимось на ніч.

— Ідьте, каже, люди добрі, до злодія, а тут вас нігде не пустять.

Що за повітря! — думаю собі.

— Чом же не пустять?

Не говіркий був дід, кивнув головою.

— Не пустять, каже. В нас нікого не пускають.

Що-ж се з нами, Господи, діється? — думаємо собі.

Від злодіїв усю дорогу остерігали ся, а тепер би то до злодія ночувати заїхати!

Ідемо по селу. Вже й коненята наші ржуть, озираючись, спочивку бажать. Стріли молодичю з відрами, в неї питаємось.

— До злодія, каже, заїжджайте: там вам буде гаразд.

— Та побій ся ти Боже, душе спасенна: як таки доброму чоловікови в злодія ночувати.

А вона підтюпцем переходить нам дорогу вповні, спасибі їх, та тільки рукою на край махає. »Там«, каже, »всі ночують«.

Мабуть вечерю хапали ся варити, ніколи з подорожними розмовляти.

Що за напасть така?

— Діду Петре! — кажу до свого титаря. — Сповідай ся, кажу, мені, чи нема в тебе якого гріха на душі: може втретє женити ся надумавсь?

Шуткою, а на душі якось аж сумно, що куди се ми проти ночі заїхали? між які се ми люди заїхали, що до злодія спроваджують на ніч?

Стоїмо вже й не їдемо: стоїмо серед майдану. Аж тут косар косою против красного заходу крізь куряву, що череда пройшла, сьвітить. Підождали поки надійде, жалкуємо ся що оттака і така річ.

А чоловік, здаєть ся, добрий, не глумливий. Осьміхнув ся. »Та їдьте«, каже: »чого ви боїтесь? Вам там буде добре. Нігде на всьому селі краще не буде«.

— Де-ж той злодій у вас живе?

— А отто, каже, на ріжку коло царини його двір. Он, каже, верба через усю дорогу з двора перегнулаась і з другою вербою напроти зійшли ся. Отто й злодій у нас

Здвигнули ми плечима, зирнули ся.

— А рушайте, каже, добродію.

Ну, коли титар не боїть ся в злодія ночувати, то що вже тут? Рушили, наблизились: двір гарний, зелений, на узгір'ю; у дворі хата чепурна, висока, білим причілком на улицю з-під верби, мов молодиця сьвітлоока, дивить ся. Кощари в дворі, повітки, — все гарно повкривано, хмелем та гарбузиням з горюду повило ся. Тут і колодязь під вербою коло воріт, і ворота настїж відчинені. Конї самі так і повернули. Ну, се хороша прикмета.

В'їздимо, аж сей злодій - справді господар багатий. Вони стоять у загороді гарній, вивозні, такі то, бач, що хоч яку гаровицю соли через дрючок з місця рушили-б*). Свинний з десяток у велике корито повлазили. Молодиця гарну корову доїть. Усю драбину на хату засіли індикі. Видно зараз, що господар хороший.

Роздивляємось ми, аж до нас з комори чоловік виходить, на виду чепурний такий.

— Здорові, люди добрі! — шанку проти вас здійсмає. Ночувати заїхали? Добре, ночуйте з Богом. У нас просторо.

Так любо та лагідненько до нас говорить; і молодиця з-під корови веселим оком на нас озирнула ся. Діти повибігали з сіний, кучеряві такі, повновиді. Все-б воно так до ладу, що й Господи, а нам якось ніяково: що куди се ми заїхали? Ще з роду в злодія не ночували: та ми звикли злодія і на селі обходити.

Отто вже злажу з воза, а чоловік уже й коний розгнуздує.

— Не турбуйтеся, каже, я вам і повипрягаю коні і напою. Прошу вашої ласки вступити до господи.

— Та ми, кажемо, спасибі вам, і тут переночуємо. У нас єсть з собою і харч.

— Та що се ви, Господь з вами? У нас, як і двір стоїть, своєї харчі ніхто ще не їв. Не погордуйте, благаю, -- та аж кланяється. А чоловік статочний такий, моторний. Нам і сором відмовляти ся, та як же його й покинути усе на возі?

— Я, каже, все за вами і знесу, хоч воно й на дворі в нас, нехай Бог криє, ніхто чужого не зачепить.

Коли-ж на порозі стоїть старий чоловік; придививсь трохи на нас з-під руки. »Та не бійте ся, каже, люди добрі: тут ваша й порошина не пропаде. Уступіте, спасибі вам, до господи, а син мій упорає вам коний і сіна хорошого закине.

*) Як пабирають сіль на соляних озерах, то накладай як хочеш маку або парю з місця рушив. Хазяїн дрючка під колеса підкине, щоб не так то легко рушити. От про той то случай держать чумаки добру пару вивозних волів, що потім одну маку на два і на три вози перенімають, у дорогу.

Поздїймали ми шапки, витаємо господаря. Він двері перед нами в сьвітлицю відчиняє: дїтвора йому в поли повчїплювалась, веселенько на нас позирає.

Увійшли. Сьвітлиця простора і кімната по старосьвіцьки зроблена: не з боку відгороджена, а против дверей, як по старих будовах позоставало ся. Образи гарні, все київської роботи, — тих Суздальців нема й одного; вишиваним рушником покривані, квітками позатикані, голубки з паперу висять, писанки перед образами: все так, як у добрих людей.

Посадив нас господар у столу, розперізуватись просить, шапки наші, пояси на кілочках позїшав. А тут і скриньку з нашим скарбом син його внїс і на лаві гарненько поставив.

Зараз винїс господар із кімнати тарїлку гарного меду, хлїба покрав перед нами, рушник закинув нам поза столом, дістає з полиці чарку і поливяну кувбушечку, по чарцї нам наливає і сам до нас звичайно випив. І такий же то чоловік увічливий, що хоч куди! Та нам усе якось нїяково. Поглянемо по собі та й годї; дїдусь тільки сивенькі кучері свої пригладжує.

Випили, закусили трохи - - наче й пвеселїшало нам, а все не йде думки, що де-ж отсе нам Господь привів ночувати?

Господар по другїй просить, сам припиває. Треба нам випити й по другїй. — А по третїй, каже, за вечерю. Ось моя невістка впораєть ся, вечеряти нам дасть.

То про се то про те з нами говорить, і такий! він чоловік приятний і розумний, що ми тільки плечима здвїгаємо.

Далї я кажу: Пане господарю! вибачайте, кажу, що я в вас поспитаю!

— А що таке вашїй ласцї завгодно?

Та тут, кажу, в вас люди якісь чудні: чи вони на вас во-рогують, чи Бог їх знає. Я вже й не знаю, як вам і сказати?

А він засьміяв ся та й каже: »Знаю, знаю, що в вас на язичї вертить ся. Нїхто не пустив до себе на ніч?

— Еге-ж, добродїю.

— Їдьте, кажуть, до злодїя — так?

— Та вже-ж нехай буде й так, бо й справдї так говорено.

— Ге, каже, ото-ж вони й знають, що говорять; я й справді злодій.

Ми аж стрепенулись: »Що се ви, Господь з вами!«

— Не турбуйтеся, люди добрі, годуйтеся на здоров'я, а я вам розкажу, що воно й як. Ось слухайте.

Та й почав розказувати.

— Зіставсь я, каже, після батька-матері у сирітстві, служив по наймах. Вже й парубок з мене, а чужі, мовляв, воли пасучи та чужі вози мажучи, не багато придбав. Нема з мене чоловіка: бурлака я в світі безрідний. Чи так же мені й вік звикувати? — думаю було собі гірко. Коли-б мені хоч на пару воликів розгоріти, то-б я собі сяк-так росталанив господар ствечко. Так що-ж? чи заробив якого карбованця. На подушне піде, одєжину треба про свято справити, бо господар одєжі не дає про празник, тільки про будень. Господар, не батько — йому аби грішне тіло не світилось, та й роби. А треба-ж у-між люде, до церкви, чи на майдан до дівчат виїти. Отак я собі не живу, а бідую. Що на мені, то й усього в мене. І от — ось мені, як добрим людям, не приходить ся. Уже й так — ага, жартуючи, мені присьпівують:

Ой гультаю, гультаю,

Чогось тебе питаю:

На що мене сватаєш,

Коли хати не маєш?

Збудуй свою з лободи,

А в чужую не веди.

Знаєте: дівчата натура — шуткуючи, усю правду тобі висьпівують, і відсьпівувати нічим; стиснувши себе за серце, відійдеш та й годі.

• — Боже-ж мій! думаю. Що мені діяти на світі? Хоч би мені або вкрасти де, або що — чи не розжив ся-б я хоч трохи? — Як почав, як почав так думати... А що-ж украду! — От, надумавшись, приходжу до свого господаря. — Спасибі вам, пане господарю, за сіль і за добру науку. Не хочу вже я в вас бути.

— Що ти, Дмитре? чом не хочеш? — А я, знаєте, був парубок трудящий і тверезий, то господар мене дуже влюбав.

— Так, кажу, рошчитайте мене, піду вже я від вас. — Куди-ж ти підеш? — То вже мені про те знати. Годі вже мені чужі воли пасти! — Ну, господареві нічого зо мною робити, рошчитав мене, відпустив. Які гроші мені впадали, я в його залишив. Я, кажу, возьму їх опісля! нехай вони в нас будуть. — Узяв під повіткою віжечки старенькі, змотав, ситку на плечі, саківки взяв із хлібом, пішов собі з села. Було вже над вечір. Поки ввійшов я верстов із десятих, зовсім стемніло. Назираю я в полі — огонь кладуть хлопці, ночують; вартувати не звикли, зараз і видно. Підждав, поки вкладають ся спати, з тих віжечок поробив оброти. Упав навколішки, звів на небо очі. Зоряне небо миготить. Хотів молитись, та й молитви не дібрав, тільки заплакав. У полі тиша, роса блищить по зорі, коні, пасучись, пирхають. Місяць почав сходити; рогами о землю вперся, піднявся у гору. До мене кінська тінь досягає. Так мені здалося тоді, наче Бог надо мною змилювався, а на серці така сьміливість, що й в нескло поліз би, не то що. Обійшов я коний, вибрав, котрі найкрасні. Пара гарних коний пасеться, разом спутані. Ні, думаю собі, се одного господаря коні: не треба його обижати. Роспугав тільки одного, а другого з другої пари випугав. Хлопці хрюнуть, не бояться Єрусалима — ще не проучені. Понадївав я на коний оброти, сїв, свиснув, — тільки зорі всьміхнулися. До світу незнаті де опинився. Перед світом забрався у гущину, потриножив коні, пустив; сам припав під кущ, виспався добре; поснідав, що було в саківках, знайшов воду, напоїв коний: гайда далі. А була в мене така вдача, що їду — і носом чую, куди веде дорога. Зреду було не заблуджу. Як раз у ярмарок утравив. Я таки й знав, що в такому й такому містечку буває у ту пору ярмарок. Ходжу собі по базарі, коний воджу, мов справді отенький син. Вже я на що наважусь, то мені все байдуже.

Оттаку наш господар розвів історію. Ми з дідусем тільки зглядуємось. Вечір насупився, кукурікнули на сідалі півні. Молодиця світло внесла, низенько нам уклонила ся. Господар хрест на себе положив, вечерять звелів подавати. — Боже-ж мій що се за чоловік таки? — думаю собі; а він, прогорнувши вуси, далі оповідає, і такий його погляд тихий та

веселий, — як же йому злодіякою бути? Ще против сьвітла вирізались морщини на чолі і уста оживили ся, то мов казань у церкві нам каже.

— Ходжу я, каже, по тім ярмарку. Зараз жидки моїх коний назирили, що добрі коні, почали торгувати: збув я тих коний карбованців за шістьдесять, бо й справді коні добрі були; зав'язав гроші в хустину, пішов собі з села, наче добре діло зробив. Сонце саме заходило, як я вийшов. Ярмарковим пилом затуманило. Так наче тепер стою я серед зеленого поля і дякую Богу, а сонце нижче, нижче западає, красним промінєм бючи по левадних вербах, по вітряках крилатих, по високих могилах. Мов я на божий сьвіт народив ся, мов у перше побачив, як сонечко на землю криєть ся і Божа роза холодом погано дине. Стрепенувсь я, мов той птах, і степом на кримський шлях двинув. Розуму я з роду не позичав ні в кого. Обернув сяк так свої гроші — вернув ся в осени до дому з паровицею соли. Тут уже й дівчата годі мені гульгата присьпівувати; вже в мене свій двір, своя хага. Одружив ся я, поняв собі дівчину господарську: не погордували мною люди хороші — віддали з гарним віном. От уже ми й живемо, вже в нас і дітки; добрі люди нас знають. Тільки все мене мортить, як он ще пару воликів придбати. Думаю: Господи! ти мене закрив від людського ока, закрив мене ще раз! нехай я буду господарем, як і всі люди. — Іноді й серед поля стану, молю ся, голосно серед поля слово здійму до Бога — ах! сумно мені стане, і наче хто ззаду в мене в'зміхаєть ся. Довго я так наважувавсь, далі знов у серці сьміливість така, відвага така... знов не бою ся нічого на сьвіті. Добув ще пару коний під чужим селом, продав — ні гадки. Що-ж бидумали? З того часу так мене й тягне ледаче діло, так і трушусь, як зобачу де без нагляду коний попутаних. Покрепивсь іще рік — іще раз пішов на здобич. Погодив мені Бог і на сей раз. Почав я вже розживати ся. Вже люди на мене чудно поглядають, і на серці часами в мене дуже погано. Було молю ся Богови: не карай мене Боже, за мої гріхи, ні на мені самому, ні на дітях! І вже працюю було на господарстві, не жалуючи сили. Люди й бечать, що я тверезий і трудящий і нікого в селі волосом не

чінаю, та мені вже так здається, наче вони мене не так широко вигають і чогось пильно мені в очі дивляться. Вже в мене старший хлопчик піднарубочим виріс. Сьвітлицю напротив старої хати я собі вибудував, і все мені йде в руку: чи бжолі, чи худоба — у всьому Бог мені приспоряє, а проте наймиліш було мені крадене. Держусь, держусь, було, тай потягну що-небудь у чужих селах. Було іноді сам віддаси старцеві сорочку, чуже рамя з тину знимаєш; душу тобі тягне, як розминешся не занявши. І вже так був рознадився на чуже добро, що крадені коні у мене у загороді по два, три дні перестояють, поки збуду на ярмарку. Нічого не боюсь: то мені сьвято, то мені Великдень, як що вкраду.

Дідусь мій, титар, аж хрестить ся, таке слухаючи. Тут і могодиця вже подає вечеряти, і син увійшов з надверу, до столу сідає; ще один син, молодик, з поля пригнав ся. Не соромить ся дід і при сімї свою оповідь оповідати, що вже я дуже здивувався. Скільки сьвітла я бачив, а таке вперше на віку мені трапилось.

— Добродію — кажу, — як же ваша господиня, як ваші діти?

— Господиня моя, каже, царство їй небесне, все то знала і діти знали — так що-ж? своє рідне, своя кров. Було плачучи покійна Настя просить: »Чоловіченьку, голубчику, покинь ти сю ледачу ваду, себе пожалуй, нас пожалуй, людий посором ся. Вже мені парчевого очіпка надіти страшно; вже остановлю ся я в церкві по самому заду; сьвічку постановити мені сором і людам у очі глянути бою ся. — Що-ж би ви думали? Заприсягну перел нею, образ здійму і поцілую, а піду в дорогу — не втерплю: хоч стригунця приведу, хоч плахтину привезу, ніби купив на ярмарку. Настя було й пізнає відразу, що надівана плахтина, у піч було вкине і голосом голосить. І в мене самого серце зание, а без кражі нема мені жити на сьвіті. Далі вже син починає за мною назирцем ходити, не пускає мене без себе з двору. Було в ночі не сплю, піджидаю поки не поснуть усі, скраднуюсь, то він: »А куди се ви, тату!« Я й ляжу. Прошусь було в його, як дитина, що мені ніщо не мило на сьвіті, тільки й мого, як де здалека хистю засягнути. Так то вже мені Бог дав, що й розум

в мене відняло й сором, і зовсім як пропащений чоловік зробився. Ото-ж уже таюсь і перед сином, наче мені й байдуже: діло роблю, ходжу до церкви раз у раз. Угамував ся син, став мені попуск попускати. Вже-ж я й посивів, і внуків діждав ся, хвалити Бога; то й думає — нехай здоровий буде — син, що я вже схаменував ся й на свою сімю зглянув ся. А в мене думка давно засіла, страшна думка — церкву свою обікрасти.

Тут уже й сам злодії перехрестив ся, і всі ми, скільки нас не сиділо за вечерею, усі охрестили ся. Зробилась тиша велика. Тільки каганчик тріскає.

— Тим я, каже, й досі до церкви вчашав, щоб роздивитись і зміркувати, як те діло вчинити. Вже й Бога не прошу, щоб мені поміг, щоб оборонив мене і закрив від людського ока. Вибрав я таку ніч, як не було старшого сина в господі. Крикнули другі півні, я вже й на цвинтарі. Якось мені й ніяко по могилках ступати; батьки, дядьки, діди мої лежать — і вже мені привиджується, що вони під тими піддашами ходять. Волосся на мене, на лихо мені, сторожі захропли під дзвинцею. Живі люди — не страшно мерців. Зараз та окаянна сьміливість мене взяла: підважив у церкві двері, виставив. Просто до громадської скарбоні, до церковної скриньки. Та іще стара Терещиха кубки срібні на схованку в церкву віддала, — все те я знав, де й як лежить. Набрив повну торбу. Місяць у церкву крізь грати зазирає; щось ніби шамкає, стукає поза престолом, — схоплюють мене дріжаки, та й знов байдуже. На образи не дивлю ся, в землю потупивсь, вийшов із церкви... де тобі вийшов? вискочив! Думка була двері до одвірків притулити, — страшно, на зад страшно обернутись. Утечем через могилки до фіртки. Холодна роса з дерева мене обсіпала; мов щось мене держить за плечі, мов хто за ноги хапає; біжу я і осліп. Вже відбіг геть то далеко — і не знаю, де я. У перше з роду з дороги збив ся. Став, озирнувшись... та се-ж я серед могилок, на цвинтарі коло церкви! Місяць підбивсь у гору, крізь липину старий гонтовий дах сьвітом своїм мережить, у вікна бє; з вікон хтось визирає. Кинувсь я з цвинтара, аж фірткою брязнув; до Бунякового гайка, до байрака, в село поспішаю: там уже в мене й ямка готова,

щоб свій скарб прикопати. Так біжу, так біжу Вже за селом;
глянь — незнакома дорога, та й зовсім нема дороги! мокра ро-

Кинувсь я з цвинтаря, аж фірткою брязнув.

сяна трава в мене під ногами. Озирнувся навкруги — знов я коло церкви! У вікні люди якісь мені всміхаються. Тихо, тихо якась пташка під кришою стогне, мов чия душа плаче. А сторожі хронуть під дзвіницею. На що їм стерегти, де сам Бог стереже?... Знов я бігти, знов я етікати; ніг з мене так і верне; ноги вже підо мною трусять ся. І так я, люди добрі, бігав навкру-

ти церкви до самого світу. Сонечко вже по даховому красним світом грає, череда озивається; прокинулись сторожі, дивляться церква відчинена, а я з мішком на плечах по росі бігаю, стежку навкруги церкви вибив. Зійшлися люди, пона покликали. Я й признав ся, що оттак і так, панове громадо, тепер я в вашій волі. Ну, піп тут зараз крикнув на атамана, щоб подав залізне путо, щоб мене зараз до станового відвезли; а старі громадські люди, порадившись між себе, кажуть: »Що-ж нам, панотче, за користь, як ми сього чоловіка запроторимо туди, де козам роги правлять? Хіба то нам слава? А краще ми от що вчинимо. Ось відченить, хлопці, від дзвонів віжки, дамо йому зараз прочухана та накинемо на того братську покуту: нехай три роки приймає до себе всякого подорожнього, страннього, нехай даремне всякого прочанина й заходжого й проїжджаючого контентує, і щоб ніхто поки живе він на світі, иньше його не звав ні на ім'я ні на призвище, як злодій». — Отто-ж мене вибили серед громади тими віжками від дзвонів та й пустили. Як минуло три роки моєї покути, я й кажу громаді: »Що-ж, панове громадо! уже нехай буде ваша ласка: зоставте мене, поки снаги моєї паламарювати та й проїжджаючих селян нехай до мене висилають, щоб я уже один за все село ними турбував ся. — Громада, спасибі їй, на те зізволіла. Отсе вже я охотою паламарюю в церкві, странных приймаю, як гостий, і звуть мене люди на все село злодієм.

Сказавши, низько нам обом уклонив ся, а ми йому вклонили ся низько.

От вам, панове добродієство, оповідь, котру своїми ушами чув, а чоловіка того я своїми очами бачив. І тепер поїдьте в село Гаківницю, то й тепер ще й знайдете той двір на ріжку коло царини, з величненною вербою, а напротив тої верби друга нахилилась — і в село наче крізь зелені ворота в'їдете. Вже вмер Дмитро Гарбуз, що звали його злодієм, а він Гарбуз із діда й прадіда. Сина його не звуть злодіємком, крий Боже! Усі поважають, бо чоловік хороний і странных по батьківськи залюбки приймає.

Ну, а в вас, панове, у городах, що б з такого чоловіка зробили?

Найновіший і найпрактичніший

РУСЬКО-АНГЛІЙСЬКИЙ ЛИСТІВНИК

або підручник до писання листів в обох языках — руським і англійським — в справах промислових, торговельних і т. п.

З залученням віршів різних урядових писем, приписів поштових правля етикет (товариських приписів) щоденного життя, контрактів, оголошень, векселів (нотів), правних приписів що до видавання векселів, приповідок і діалектів карічів руських англійських і т. п.

Отсей підручник є призначений особливо до ужитку Українців в Канаді і Сполучених Державах Північної Америки, застосований до потреб і умовин їх життя. Того рода листівник є конечно потрібний для Українців в кореспонденції (писання листів з Англіїцями і на відворот). Уложив М. Б. Ясенівський, 288 сторін. Ціна одного примірника 75 ц.

В справі коштує \$1.00

ПОРАДНИК ДЛЯ ЗАЛЮБЛЕНИХ

або як писати любовні листи і поучення як поводитись в часі кохання, з додатком любовних віршів, промов та желань на шлюб. Ціна 35 ц.

ЛЮБОВНІ КАРТКИ з красними українськими любовними віршами, 12 штук 50 ц., 25 штук \$1.00.

ПРОМОВИ І ДЕКЛЯМАЦІЇ на хрестинах, заручинах, весіллі. Ціна одного примірника

Буквар для українських шкіл

Читання для публичних шкіл, ч. II.

Методична граматика української мови

Історія біблійна, з образками

Письмів по каталогі книжок на адресу:

Ruska Knyharnia

848-854 Main Street

Winnipeg, Canada